

Tannhelse

Medlemsblad for Tannhelsesekretærenes Forbund sekretæren

01
18

Basale smittevernsrutiner

side 16

Flere oppgaver til tannhelsesekretærer
Tannleger og politikere oppfordres til å se på løsningene i Sverige og Danmark.

10

Statsråd Høie uten tannlegeskrekk
Helseminister Bent Høie har beskyldt tannlegene for å misbruke HELFO-regelverket.

18

Kontroll på røntgenbruken
Statens strålevern ønsker tydeligere kompetansemål i læreplanen.

2

FLUX PRO KLORHEXIDIN

Inneholder både klorheksidin og fluor

Flux PRO Klorhexidin Skyll
0,12% Klorheksidin
0,2% NaF
0% Alkohol
Smak av Coolmint

NYHET!

Flux PRO Klorhexidin Gel
0,12% Klorheksidin
1000 ppm F
0% Alkohol
Smak av Coolmint

Flux PRO Klorhexidin inneholder både klorheksidin og fluor. Produktene er for kortidsbehandling eller etter anbefaling fra tannhelsepersonell. Som øvrige Flux produkter er de uten alkohol og parabener. Utviklet i samarbeid med skandinavisk tannhelse.

Dosering:

Voksne og barn over 12 år: Brukes 1–2 ganger daglig i inntil to uker eller etter anbefaling fra tannhelsepersonell. Skyllen har en praktisk doseringspumpe som gir riktig dosering hver gang.

FLUX®

Har du fluxet i dag?

- 2 Forbundsleder har ordet
- 6 Småstoff
- 10 Flere oppgaver til tannhelsesekretærer
- 14 Smittevern og riktig bruk av arbeidsklær
- 18 Statsråd Høie uten tannlegeskrekk
- 20 Slik er din mulighet for å bli lærer
- 22 Kontroll på røntgenbruken
- 24 Kamp for likebehandling i Høyesterett
- 28 Arbeidstidsspørsmål
- 32 Fyrstikkfamilien Larsen på Agnes
- 36 Parat informerer
- 38 Spørsmål fra medlemmer
- 40 Kryssord, sudoku, anagram og på kryss og tvers
- 42 Leder i Parat

Smittevern og riktig bruk av arbeidsklær

Som tannhelsesekretær skal utstyr rengjøres og steriliseres. Det er samtidig viktig å sørge for at verken tannhelsesekretæren eller pasienten blir utsatt for kroppsvæsker og annet som kan være smittsomt.

Tannhelsesekretær Katrin Godø ved Galleri Oslo Klinikken viser hvordan hun utfører håndhygiene på tannlegekontoret. Foto: Silje Solnørdal.

14

Bent Høie. Foto: Regjeringen

Statsråd Høie uten tannlegeskrekk

Helseminister Bent Høie har måttet tåle kraftig kritikk etter regjeringens endringer i regelverk og takster vedrørende dekning av utgifter til tannbehandling for 2018.

18

20

Slik er din mulighet for å bli lærer

Som tannhelsesekretær har du mulighet til å videreutdanne deg til lærer og utdanne nye sekretærer. Som tannlegesekretær er det du som kan jobben din best.

Tannhelse

sekretæren

ISSN: 1504-5714
ISSN: 1890-9116 (online)

Utgis av: Tannhelsesekretærens Forbund tilsluttet Parat

Ansvarlig redaktør: Trygve Bergsland
Mobil: 905 85 639
E-post: trygve.bergsland@parat.com

Layout:
07 Media, avd. Moss
www.07.no
Telefon: 22 79 95 00

Vi arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk.

Tannhelsesekretærens Forbund,
Lakkegata 23
Postboks 9029 Grønland
0133 OSLO

Leder: Gerd Bang-Johansen
Mobil: 984 88 100
E-post: gerd.bang.johansen@parat.com

Trykk: Ålgård Offset AS
www.a-o.no
Telefon: 51 61 15 00

Den som mener seg rammet av urettmessig publisering, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund som behandler klager mot mediene i presseetiske spørsmål.

www.thsf.no
www.parat.com

Forsidefoto: iStockPhoto.

Alle illustrasjonsbilder i bladet som ikke er kreditert er levert av iStock.

Besøksadresse: Lakkegata 23
Telefon: 21 01 36 00
Teleaks: 21 01 38 00
E-post: thsf@parat.com

Redaksjonen avsluttet: 19.2.2018
Materiellfrist neste nr: 28.5.2018

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav og er svanemerket, CO2-nøytralt og 100 prosent resirkulerbart.

Adresse: Rådhusgt 17
0158 Oslo
Tlf: 22405040
E-post: pfu@presse.no

presse.no

TA VARE PÅ DINE KLIENTER MENS DE VENTER!

Det gjelder å strukturere bladløsningen sin, og hvorfor betale mer enn nødvendig for de samme bladene? Bladpakken er Norges eneste bedriftsanpassede magasinløsning. Hos oss kan du når som helst endre kategorier under avtaleperiodens gang, og fryse abonnementet under ferieavvikling o.l. Samle alle blader i ét abonnement, og forhold deg kun til én avtaleperiode og én faktura.

Alternativet til Bladpakken er enten å kjøpe enkeltstående abonnement og forholde seg til flere avtaleperiode og flere fakturaer, eller å kjøpe bladene til listepriis i butikk.

3 MAGASINER
149 kr/mnd
(ord.butikkpris ca 250 kr/mnd)

6 MAGASINER
209 kr/mnd
(ord.butikkpris ca 450 kr/mnd)

9 MAGASINER
269 kr/mnd
(ord.butikkpris ca 650 kr/mnd)

- ✓ STORT UTVALG
- ✓ HALV PRIS
- ✓ FRI FRAKT
- ✓ FERSKE MAGASINER
- ✓ BYTT MAGASINER NÅR DU VIL

AKKURAT NÅ!
PREMIE PÅ KJØPET
VERDI OPPTIL
1495 KR

*Gjelder for 12 måneders
abonnement

FOR BESTILLING OG/
MER INFORMASJON

PERNILLE COLLETT
pernille@bladkongen.no
Telefon: 22 43 90 94

MEDIAFY MAGAZINES AS
Posboks 317, Skøyen, 0213 Oslo
www.bladpakken.no

BLADKONGEN.NO
BLADPAKKEN

Engasjement lønner seg

Ett nytt år er her med nye utfordringer og forhåpninger.

Årets vakreste eventyr, det sentrale lønnsoppgjøret, er allerede godt i gang.

Pensjon vil være en hovedsak i dette oppgjøret, og selvfølgelig en god lønnsutvikling for våre medlemmer. I samarbeid med sentralstyret i ThsF og Parat utformes årets lønnskrav. Vi vil som alltid kjempe for at tannhelsesekretærene skal få sin del av verdiskapningen i virksomhetene.

ThsFs store kampsak i 2018 vil være kampen for å flytte tannhelsesekretærutdanningen fra videregående skoler tilbake til universitetene.

I Danmark ligger tannhelsesekretærutdanningen i tilknytning til tannlege- og tannpleierstudiene ved de odontologiske instituttene på universitetene. Universitetet i Århus har gått ett skritt lenger enn oss, der tannlege-, tannpleier- og tannhelsesekretærutdanningene er fusjonert. De ser behovet for å utdanne odontologiske team. Visjonen er at teamene skal være kompetente samarbeidende utøvere til gagn for befolknings tannhelse.

Samtidig som befolkningens tannhelse generelt blir bedre, vil det være behov for å løse flere oppgaver på tannklinikken i et intensivt og tverrfaglig samarbeid.

I fremtidens tannhelsetjeneste i Norge vil det bli behov for å løse flere tannhelseoppgaver, samtidig som det blir strammere budsjetter og større krav til inntjening. Det vil

tvinge seg frem et krav om bedre ressursutnyttelse i tannhelseteamet for en mer kostnadseffektiv tannhelsetjeneste.

Tannlegeforeningen i Sverige har i sin kursplan for 2018 tilbud om kurs for tannhelsesekretærer i:

- anestesi
- scaling
- spesialistutdanning i protetikk for tannhelsesekretærer

Jeg kan godt forstå at det er attraktivt å bli tannhelsesekretær i Sverige, når man ser på utdanningsnivået og alle kurstilbudene som tannlegeforeningen tilbyr tannhelsesekretærene.

I 2017 var det i Sverige 5723 søkere til 815 studieplasser for tannhelsesekretærer. I motsetning til Norge, hvor vi har ca. 130 studieplasser som vi ikke klarer å fylle opp.

Forbundet har over lengre tid stilt spørsmål til hvorfor tannhelsesekretærutdanningen i Norge ikke er like attraktiv som i Danmark og Sverige, men når en ser på de store forskjellene, tror vi bestemt at det er en sterk sammenheng mellom utdanningsnivå, innhold og hvor attraktivt yrket vil være for unge som skal velge seg en karrierevei.

ThsF mener med dagens og fremtidens utfordring, med blant annet resistente bakterier, må Norge ta store og gode grep for å sikre rekruttering til tannhelsesekretæryrket. Det viktigste her er endring av utdanningsnivået.

Med vennlig hilsen

Gerd Bang Johansen

Gerd Bang-Johansen

Mindre røyk og mer snus

I fjor var det for første gang flere daglige snusere enn daglige røykere i Norge, viser helt ferske tall fra SSB. Tannlegeforeningen er bekymret over at stadig flere unge snuser, men er positive til at andelen dagligrøykere går ned. Snus har ifølge foreningen stor effekt på munnhelsen og påvirker tenner og munnslimhinne på flere negative måter.

Kilde: tannlegeforeningen.no

Lang ventetid for pasienter med tannlegeskrek

Ventetiden for voksne pasienter med ekstrem tannlegeskrek bli enda lengre. Siden 2008 har det vært praksis at personer med tannlegeskrek har kunnet få refundert omkring tre firedeler av utgiftene hos private tannleger. Fra nyttår må de stille seg i kø hos det offentlige eller betale full pris hos private, skriver Aftenposten.

Helsedepartementet har begrunnet avgjørelsen med en stor økning i refusjonsutbetalingene og viser til at mange utbetalinger ikke er gjort etter regelverket. 700 pasienter behandles av det offentlige i året. De har ventet mellom seks måneder og to år på behandling. Tannleger frykter at ventetiden vil øke kraftig. @NTB

Helsearbeidere henges ut på legelisten.no

Helsearbeidere som har følt seg uthengt på nettstedet legelisten.no, er lettet over Datatilsynets avgjørelse om at de kan reservere seg mot oppføring. Datatilsynet har pålagt det kontroversielle nettstedet legelisten.no å gi helsepersonell mulighet til å reservere seg mot oppføringer.

Nettstedet, som ble opprettet i 2012, gir pasienter mulighet til å anonymt omtale og sette karakterer på både leger, tannleger, gynekologer, kiropraktorer og annet helsepersonell. Målet er ifølge nettsiden å gjøre det enklere for folk å finne en god fastlege. @NTB

Hvis du sliter med munntørrehet, kan du i visse tilfeller få bidrag til tannbehandling fra Folketrygden.

Tannlege Erik Svendsrudv

Tannhelse uten grenser

Tannhelse Uten Grenser er en nøytral og uavhengig medisinsk hjelpeorganisasjon som jobber for å fremme oral helse i land der det finnes dårlige tannhelsetilbud. En gruppe frivillig tannhelsepersonell reiser og hjelper dem som har størst behov for behandling, uavhengig av pasientens politiske, etniske og religiøse tilhørighet.

De frivillige arbeiderne utfører gratis akutt behandling, profylaktisk arbeid og undervisning i oral helse.

Kilde: tannhelseutengrenser.no

Reduksjon i Helfo

Helfo anbefaler å redusere antall kontorsteder fra 22 til 7, noe som vil berøre 160 av Helfos 555 medarbeidere. Forslaget er en del av Helfos anbefaling til ny kontorstruktur for å oppnå sterkere fagmiljøer og mer effektiv ressursutnyttelse.

Helfo har blant annet ansvar for refusjon av privatpersoners utgifter til legemidler, tannhelse og helse-tjenester i utlandet og oppgjør fra folketrygden til behandlere utenfor sykehus, samt for veiledningstjenesten, der de som har behov for helsehjelp kan ringe 800HELSE (800 43 573) for blant annet bytte av fastlege, informasjon om frikort og egenandeler.

@NTB

Frykter færre tannklinikker

Tannhelsestjenesten i det nye Trøndelag fylke er underfinansiert, og fylkestannlege Kari Strand utelukker ikke at flere klinikker ryker. Hun vil i løpet av vinteren legge frem en sak for det nye fylkesutvalget og foreslå hvilke tiltak som kan iverksettes for å redusere kostnader. Ett av tiltakene kan ifølge fylkestannlegen være å legge ned flere klinikker

Kilde: Trønderavisa

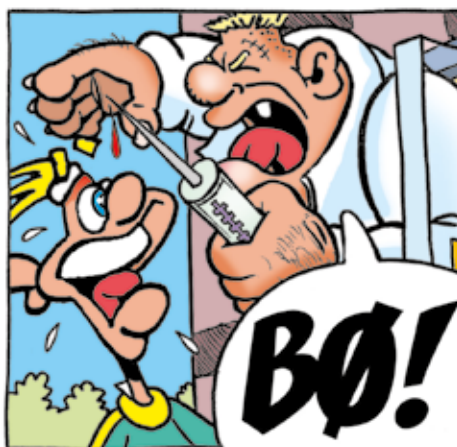
Stort antall tvangsvedtak i Hordaland

Fylkesmannen i Rogaland har sendt et brev til Tannhelse Rogaland, der han peker på at de i fjor fikk melding om to tvangsvedtak i Rogaland, mot 70 i Hordaland. – Det er helt klart en underrapportering i Rogaland, mener professor i odontologi som har forsket på tvang i tannhelsestjenesten på Vestlandet.

Fylkestannlegen i Rogaland, Eivind Hauge, sier at han tar den store forskjellen i antall tvangsvedtak i Rogaland og Hordaland på største alvor og undersøker nå saken.

Kilde: Rogalands avis

SMÅSTOFF

Tannverk og psykiske lidelser

Tannhelse er en viktig faktor for generell helse, livskvalitet og velvære.

Tidsskrift for norsk psykologforening skriver at det er behov for mer kunnskap om hvordan en kan sikre reell tilgang til tannbehandling for pasienter med alvorlige psykiske lidelser. Langvarige psykisk lidelser er ifølge tidsskriftet forbundet med en rekke tilleggsbelastninger både fysisk og sosialt.

– En av disse vanlige, men ofte oversette tilleggsbelastningene er redusert tannhelse. Tannverk i tillegg gir ikke bare smerte og ubehag, men blir for mange også et hinder når det gjelder å kunne smile, spise og snakke sammen med andre, skriver psykolog Jofrid Bjørkvik.

Ny veileder om strålebruk innen odontologi

Statens strålevern har publisert en veileder om dental strålebruk. Veilederen utdyper strålevernforskriftens krav knyttet til bruk av tannrøntgen, dental laser og herdelamper.

Denne veilederen gjengir et utvalg av forskriftens paragrafer som er relevante for virksomheter som er involverte i strålebruk innen odontologi, herunder bruk av røntgenapparater, lasere og herdelamper. Veilederen gir forslag til hvordan stråleforskriftens krav kan implementeres. Gyldig versjon av veilederen finner du på Strålevernets hjemmeside, nrpa.no.

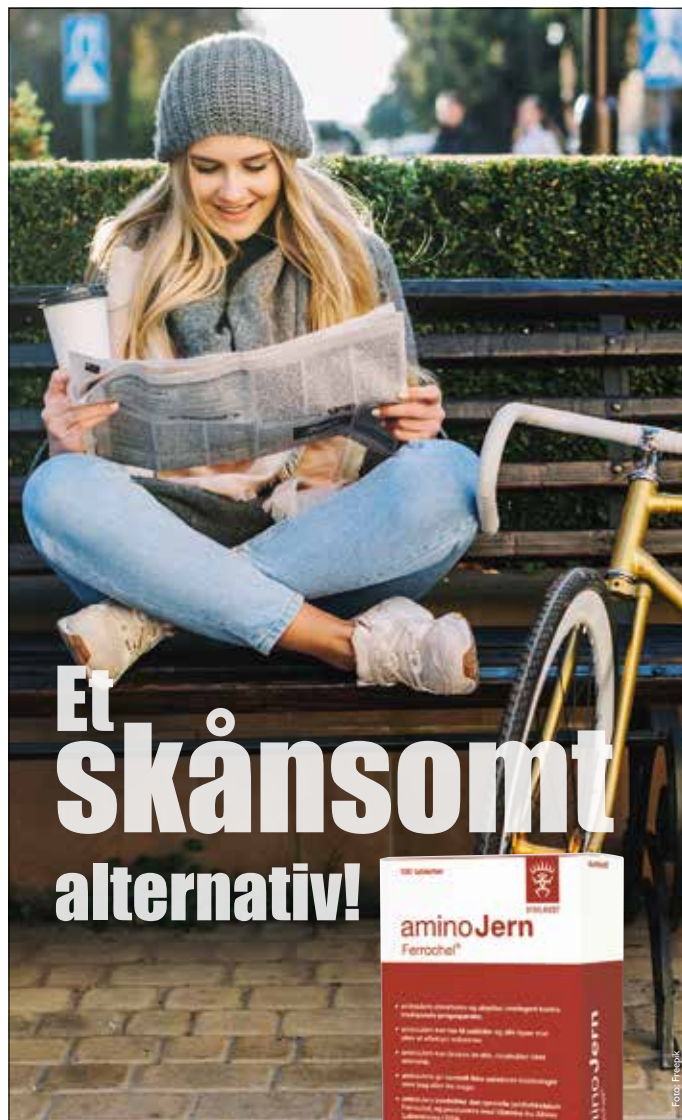
Munntørrehet øker risikoen for hull i tennene

Dersom spyttkjertlene produserer mindre spytt, kan du ifølge tannlege Eva Hagen oppleve å bli tørr i munnen. Hun sier årsakene til denne munntørrehet kan være mange, men ofte kan det skyldes sykdommer og bruk av medisiner.

Hagen legger til at det kan være en sammenheng mellom munntørrehet og angst og depresjoner, og at det kan være en bivirkning av lokal strålebehandling, cellegift og behandling med radioaktivt jod. Plagene kan også forverres hvis pasienten stresser og er nervøs.

Kilde: klikk.no

Et skånsomt alternativ!

aminoJern er et lavdose jerntilskudd som er snill mot magen og samtidig gir et svært godt opptak. Man kan ta det til måltider og sammen med all type mat uten at effekten reduseres. aminoJern inneholder verken gluten, sukker, melk eller noen animalske ingredienser.

aminoJern er tilgjengelig hos Vitus/Ditt Apotek og via NMD.

Les mer på aminojern.no

For prøver, brosjyrer og oversikt over studier, send mail til ralph@vitalkost.no eller ring 33 00 38 76.

VITALKOST

Dokumentert effektiv og skånsom!

Den enkleste og mest effektive måten å ta på skoovertekk

Praktisk - Renslig - Genialt

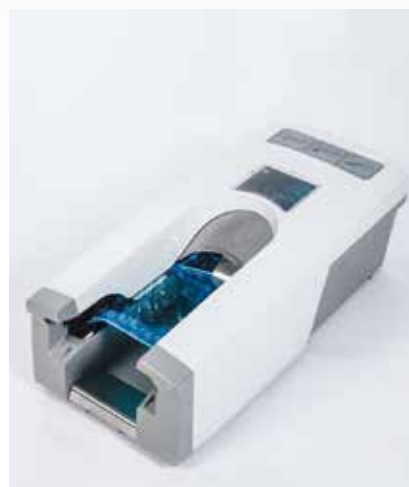
Se video og les mer på skomaskiner.no

- Holder innemiljøet rent og er enkel i bruk
- Minimal merkostnad
- Bruker slipper å bøye seg, og den er 4x raskere enn manuelle
- Reduserer slitasje og daglig renhold

STASJONÆR
Mnd. leie
veil. 499,-
Nå 249,-*

Model 720
• 220 blåsokker
• Mål: 74 x 32 x 89 cm
• Vekt: 18 kg

PORTABEL
Mnd. leie
veil. 399,-
Nå 199,-*

Model 702
• 110 blåsokker
• Mål: 69 x 32 x 23 cm
• Vekt: 8 kg

***Vi fortsetter suksessen fra Nor Dental 2017 og gir deg 50% rabatt ut mars 2018!**

Bestilling:
Telefon 950 31 227
E-post: post@skomaskiner.no
skomaskiner.no

Flere oppgaver til tannhelsesekretærer

Flere oppgaver kan løses av tannhelsesekretærer, noe som vil bidra til både bedre ressursutnyttelse og øket rekruttering. Tannleger og politikere oppfordres til å se på hvordan tannhelsetjenesten i nabolandene Sverige og Danmark løses.

Av: Claude R. Olsen og Magne S. Otterdal

For å møte utfordringene med trangere budsjetter og øket belastning på landets tannklinikker kan flere oppgaver som i dag gjøres av tannleger og tannpleiere, løses av tannhelsesekretærer.

Tar politisk initiativ

Nå tar Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF) initiativ til betydelige endringer med tanke på både holdninger og praksis. På tannklinikkene kan langt flere tannhelseoppgaver delegeres til tannhelsesekretærene enn det som er vanlig i dag.

Forbundsleder Gerd Bang-Johansen sier til Tannhelsesekretæren at spørsmålet om flere oppgaver til tannhelsesekretærene vil være et tema med høy prioritet i 2018. Både helse- og utdanningsmyndighetene vil bli kontaktet, i tillegg til politikerne på Stortinget.

Hennes argument er for det første en bedre og mer effektiv utnyttelse av ressursene som svar på stadig strammere budsjetter for tannhelsetjenesten.

– I dagens situasjon, med stadig mindre budsjetter, bør flere arbeidsoppgaver delegeres fra tannleger og tannpleiere til tannhelsesekretærer, sier Bang-Johansen.

Hun viser til hvordan oppgavene på tannklinikkene fordeles og delegeres i våre nærmeste naboland. Svenskene og danskene har en helt annen tilnærming til dette enn her hjemme.

– Svenske tannhelsesekretærer foretar eksempelvis scaling, setter anestesi og lager midlertidige kroner. De får utføre langt flere selvstendige oppgaver enn sine norske kollegaer, sier Bang-Johansen.

Tilbake til Odontologisk fakultet

Hånd i hånd med kravet om flere arbeidsoppgaver er kravet om å endre fagutdanningen for tannhelsesekretærer. Forbundet tar nå til orde for å flytte tannhelsesekretæruddanningen tilbake til universitet og høyskole, hvor tannlege- og tannpleierstudentene befinner seg.

Utdanningen i Danmark foregår i tilknytning til tannlege- og tannpleierstudiene. I Norge ble utdanningen av tannhelsesekretærer i 1994 flyttet fra Odontologisk fakultet til de videregående skolene, som yrkesutdanning.

– Ved Aarhus Universitet utdannes tannhelsesekretærer som del av tannhelseteam sammen med tannpleiere og tannleger, sier Bang-Johansen.

Tekstil
service

Kampanjekode

03-2018

(Alle priser eks. mva. og
frakt/oppkravsgebyr)

MARSTILBUD

399,-

Kittel i fargene: Mørk rosa, lys rosa, grå, sort, mellomblå og lys lilla. Kan vaskes på 85°C.
Str. XS-3XL. Bomull/polyester.

467,-

Sika Motion Sandal i hvit og sort. Str. 35-46.

4.990,-

Dalton Sadelstol i fargene: Sort, hvit, rød, beige og blå.
Fås med og uten rygg/
fotregulering.

Tekstilservice AS // Tlf.: 67 17 65 00 // firmapost@tekstilservice.no // www.tekstilservice.no

TEKSTILER OG VASKERIREKVISITA TIL STORFORBRUKERE

Leder for Tannhelsesekretærenes forbund, Gerd Bang-Johansen, mener tannklinikene vil bli mer effektive dersom flere oppgaver delegeres til tannhelsesekretærene.
Foto: Trygve Bergsland.

Førsteamanuensis Hans Jacob Rønold mener tannlegeforeningen ikke er tilbakeholden i spørsmålet om tannlegers delegering av oppgaver til tannhelsesekretærene.
Foto: UiO.

Caroline Bindslev Hørsted er sentral i felles undervisning av tannhelseteam.
Foto: Aarhus Universitet.

Kan gjøre ikke-invasive oppgaver

Førsteamanuensis Hans Jacob Rønold ved Institutt for klinisk odontologi ved Universitetet i Oslo sier det er mange daglige gjøremål som kan utføres av tannhelsesekretæren, i henhold til de rettigheter og plikter som er nedfelt helsepersonelloven.

– Alle oppgaver som ikke er invasive, det vil si i prinsippet alle oppgaver som ikke involverer å fjerne og/eller modifisere hard- eller bløt-vev, sier Rønold.

– Hvordan gjøre det mer attraktivt å bli tannhelsesekretær i Norge? Bør utdanningen flyttes fra videregående skole tilbake til de odontologiske fakultetene?

– Det er vanskelig eller umulig for videregående skole å undervise klinisk. Mye av hverdagen er jo kommunikasjon og pasientbehandling. Utdanningen bør uansett legges opp med en praktisk og klinisk del i tilknytning til fakultetene, sier Rønold.

– Sverige og Danmark har en annen struktur, hvor tannhelsesekretærfaget er mer integrert med tannlege- og tannpleierfagene - er det en vei å gå også her i landet?

– Det bør det absolutt være. Dette er teamarbeid, sier Rønold.

– Hvorfor er Den norske tannlegeforening tilbakeholden med å støtte mer delegering av oppgaver?

– Det synes jeg ikke at tannlegeforeningen er, sier Hans Jacob Rønold.

I januar 2018 holdt han forelesning for tannhelsesekretærer, på Vestlandskonferansen i regi av Tannlegeforeningen, med tittelen «Vil godt samarbeid mellom tannlege og sekretær øke kvaliteten på pasientbehandlingen og det ferdige arbeidet?».

Danske tannhelseteam

Hva gjør så danskene for å skape bedre samspill på tannklinikene, inkludert flere spennende oppgaver for tannhelsesekretærene? Ved universitetene i København og Århus utdannes tannhelsesekretærer, tannpleiere og tannleger under samme tak.

– Det er veldig nyttig å være i samme hus. Tannhelsesekretærer, tannpleiere og tannleger lærer å arbeide sammen allerede mens de studerer. Og undervisningen til tannhelsesekretærene baserer seg på den samme forskningen som undervisningen til tannlegene gjør, sier viceinstituttleder for utdanning, Caroline Bindslev Hørsted, ved Institut for Odontologi og Oral Sundhed ved Aarhus Universitet.

I tillegg til de to universitetene utdannes mange tannhelsesekretærer ved de tekniske skolene rundt om i Danmark. De får ikke samme nærhet til tannlegene i utdanningen.

– Har det nye tilbudet påvirket søkningen til studiet for tannhelsesekretærer til universitetene?

– Det kan vi ikke si. Grunnen er at regjeringen har satt kvoter for hvor mange tannhelsesekretærer de forskjellige skolene kan ta opp. Det har vært et politisk ønske om at utdanningen ble desentralisert, sier Hørsted.

Delegering varierer

Det viser seg å være forskjell også i Danmark med tanke på hvilke oppgaver som delegeres til tannhelsesekretærer.

Hørsted sier at eksempelvis de som jobber i den kommunale tannpleien, har mange selvstendige pasientoppgaver.

– De kan sjekke små barn for å se om de er friske eller ikke ved første besøk, legge fluor på tennene, legge på fissurforsøgling, instruere i munnhygiene, ta røntgenbilder og ta avtrykk av tenner, sier Hørsted.

– Hva med dem som går til private tannklinikker?

– I privat praksis kan oppgavene være tannrens, det vil si fjerning av tannstein over tannkjøttkanten og pussing av tenner, ta imot akutt pasienter og ta røntgenbilder, sier Hørsted.

Tannlegene utviser skjønn

Danmark har en autorisasjonslov som sier at tannlegene skal utvise skjønn og forsiktighet når de delegerer oppgaver til tannhelsesekretærene. De må vurdere om assistentene er kvalifisert til oppgavene, noe som skal være dokumentert skriftlig.

Sveriges Tandläkarförbund Bli medlem

Nyheter

Hemt / Ny specialistutbildning för tandsköterskor arrangeras i höst av Sveriges Tandläkarförbund

Ny specialistutbildning för tandsköterskor arrangeras i höst av Sveriges Tandläkarförbund

2 februari 2018 • Fortsättning

Snart kommer den allra första specialistutbildningen i protetik för tandsköterskor. Anmälan öppnar den 15 mars och utbildningen inleds i september. Maud Hultin och Johan Segerström i Nordöstra kursnämnden har tillsammans med Tandsköterskeförbundet tagit fram utbildningen som väntas bli efterfrågad bland tandsköterskorna.

Varför kommer utbildningen just nu? Det finns för ortodontiasistenter. Bettfys jobbar på en utbildning för bettfys-assistenter. Parod har tandhygienister som är lite samma upplägg och inte minst käkkir har op assistenter. Protetik är den bredaste specialiteten med avtagbar protetik, konventionell fast protetik, implantatprotetik och inte minst bonding och estetik med keramer. Massor av material till långa komplicerade behandlingar. Alla främstårvande tandsköterskor som vill göra kariär har bara en väg att gå och det är att bli arbetsledare, säger Maud Hultin, Nordöstra kursnämnden inom Sveriges Tandläkarförbund.

Skolen for Klinikassistenter, Tandplejere og Kliniske Tandteknikere

Skolefor - Løstemerke til SKT - Praktikere - Praktiserende - Kontakt

SKT

Skolefor - Info til vore nye studerende 2017

Skolefor (praktiserende tandteknikere) (kontakt)

Skolefor (kontakt)

Skolefor (kontakt) (kontakt)

Institut for Odontologi og Oral Sundhed

Skolefor - Kontakt

Institut for Odontologi og Oral Sundhed

Skolefor (kontakt) (kontakt)

Skolefor (kontakt) (kontakt)

Skolefor (kontakt) (kontakt)

De danske tannhelsesekretærene, klinikassistenter, er naturlig del av utdanningstilbudet ved Aarhus Universitet. Faksimile: <http://lau.dk>

Mange tannklinikker er for tiden travelt opptatt med å lage skriftlige instruksjoner og prosedyrer. Styrelsen for pasientsikkerhet sjekker for tiden hundrevis av tannklinikker over hele Danmark om de har alt på plass.

Kompetanseregioner kan bidra til ending

Fylkestannlege Anthony Normann Valen i Møre og Romsdal beskriver i sin årsrapport for 2016 hvordan de nye kompetanseregionene kan bidra til å utvikle bedre klinikker med egen utdanning av tannhelsesekretærer.

Større og robuste kompetanseklinikker er under planlegging i alle regioner, vi legg til rette for spesialisering av egne tannleger, tannpleiarar og utdannar våre egne tannhelsesekretærer.

Også Gerd Bang-Johansen har tro på at etablering av kompetanseregioner vil bidra til økt delegering av oppgaver.

– Det er nødvendig for både å bedre den økonomiske driften av klinikken, men også for å tiltrekke seg flere dyktige folk til

tannhelsesekretærfaget, sier hun. Bang-Johansen peker på at det nå er i ferd med å bli betydelig underskudd på autoriserte tannhelsesekretærer flere steder i landet, noe som gjør at klinikker må ty til ufaglærte medarbeidere.

– Disse må læres opp av tannlegen som personlig er ansvarlig. I en travel hverdag er vi bekymret for kvaliteten i opplæringen. Særlig smittevernet er et kritisk område, med den økende utbredelsen av resistente bakterier, sier ThsF-lederen.

Manglende søkning til tannhelsesekretærutdanningen har også ført til at flere videregående skoler rundt om i landet har lagt ned tannhelsesekretærlinjen. Det kan med andre ord bli en svært kritisk mangel på autoriserte tannhelsesekretærer, dersom det ikke tas grep for å dekke alle de rundt 4500 autoriserte tannhelsesekretæroppgavene i fremtiden.

Variierende stillingsbeskrivelser

Stikkprøver i en betydelig mengde annonser for ledige tannhelsesekretærstillinger, i februar 2018, viser stor variasjon i

stillingsbeskrivelsene. Noen klinikker lister svært detaljerte oppgaver, mens andre mangler fullstendig spesifisering av jobboppgaver. Felles for alle er at de søker autoriserte tannhelsesekretærer.

For eksempel søker Smil Tannlegesenter flere autoriserte tannhelsesekretærer til ledige stillinger til sine to klinikker i Oslo. Smil lister opp følgende «vanlige oppgaver for en tannhelsesekretær»:

*Smittevern; *desinfisering, sterilisering og vedlikehold av instrumenter og utstyr; *håndtere tannbehandlingsmaterialer og de vanligste legemidlene; *bestille og oppbevare forbruksmaterialer; *ta røntgenbilde; enklere laboratoriearbeid; *klargjøre utstyr og instrumenter til pasientbehandling; *yte service til pasienter, pårørende og samarbeidspartnere; *administrativt arbeid som aktivitetsplanlegging, regnskap, rapportering, innkalling og journalføring; *kommunisere med pasienter, pårørende, samarbeidspartnere i kommunehelsetjenesten, NAV og forretningsforbindelser.

Smittevern og riktig bruk av arbeidsklær

Som tannhelsesekretær har man mange både store og små oppgaver som består av hygienetiltak og smittevernsrutiner. Utstyr skal rengjøres og steriliseres. Det er samtidig viktig å sørge for at hverken tannhelsesekretæren eller pasienten blir utsatt for kroppsvæsker og annet som kan være smittsomt.

Av: Amalie Solnørdal Nærø

*Ved vasken på Galleri Oslo Klinikken står det desinfeksjonsmidler og hansker klart.
Foto: Silje Solnørdal.*

Horst Bentele er seniorrådgiver for Avdeling for resistens- og infeksjonsforebygging i Folkehelseinstituttet. Han er også arbeidsgruppeleder for å lage anbefalinger for smittevern i tannhelsegruppen. I denne arbeidsgruppen sitter representanter fra alle odontologiske fakulteter, og han sier at de skal ha disse anbefalingene ferdig i løpet av våren 2018. Han trekker først frem det som kalles basale smittevernsrutiner.

– Basale smittevernsrutiner er rutiner som inngår i all pasientbehandling, også i tannhelsetjenesten, både for å beskytte pasientene og for beskytte seg selv. Rutinene er basert på at alle kroppsvæsker, inkludert blod, sekreter, hud- og slimhinner, kan inneholde sykdomsfremkallende smitteoffer hos enhver pasient, sier Horst Bentele.

Dette er basale smittevernsrutiner

Dette er grunnen til viktigheten av at smittevernsrutinene rutinemessig praktiseres med alle pasienter. Bentele lister opp hva de basale smittevernsrutinene består av i tannhelsetjenesten:

- håndhygiene
- hostehygiene
- bruk av personlig beskyttelsesutstyr
- håndtering av utstyr og inventar
- håndtering, rengjøring, desinfeksjon og sterilisering av utstyr
- håndtering og transport av avfall
- alminnelig renhold
- trygg infeksjonspraksis
- beskyttelse av stikkskader

Tannhelsesekretærer skal ofte assistere tannlegene, i tillegg til å rengjøre, desinifisere og sterilisere

*Det er viktig med gode håndvaskrutiner på tannlegekontoret. Håndvask er det aller viktigste hygienetiltaket.
Foto: Silje Solnørdal.*

utstyr for å klargjøre for den neste pasienten. Bentele sier at alt tannhelsepersonell skal ha arbeidsklær mens de jobber, noe som hovedsakelig er for å beskytte arbeidstakeren.

– Arbeidsklærne skal skiftes hver dag, eller når det behøves ved synlig forurensning, sier Horst Bentele.

Hansker beskytter begge veier

Ifølge Folkehelseinstituttets retningslinjer for basale smittevernsrutiner skal hansker brukes fordi det hindrer smitte fra pasienten til helsearbeideren og motsatt, i tillegg til at det fungerer som en ekstra barriere.

Hanskene skal brukes ved kontakt med kroppsvæsker, slimhinner, ikke-intakt

hud og forurensede gjenstander, utstyr og overflater. Hansker skal også brukes ved sår eller eksem på hendene, og såret skal også dekket med vanntett plaster. Dette kommer i tillegg til det som kalles personlig beskyttelsesutstyr.

– Personlig beskyttelsesutstyr i tannhelsetjenesten er hansker, munnbind, øyebeskyttelse og eventuelt plastforkle. Det er utstyr for å beskytte seg selv og arbeidstøyet i bestemte situasjoner, sier Horst Bentele.

Han sier at i situasjoner der tannhelsesekretæren skal være med å behandle pasienten, bør de bruke det samme personlige beskyttelsesutstyret som tannlegen bruker. For eksempel bør de ha på seg hansker,

munnbind, øyebeskyttelse og plastforkle hvis det er fare for sprut.

– Beskyttelsesutstyr skal de også ha på når de skal rengjøre, desinfisere og sterilisere brukt utstyr.

Ifølge Folkehelseinstituttet er dette den riktige måten å bruke hansker på: Hendene skal være rene før hansken tas på. Om hanskene brukes sammen med annet beskyttelsesutstyr, skal hanskene tas på til slutt. Hanskene skal skiftes mellom arbeidsoppgaver, også hos samme pasient, dersom de har kommet i kontakt med områder som kan være forurenset. Hanskene fjernes og kastes umiddelbart etter avsluttet prosedyre.

Husk å arbeide fra rent til skittent, og pass på hvor og hva du tar på med hansker.

Viktig med god opplæring

Som alt annet viktig i jobben er det nødvendig med god opplæring. Bentele understreker at det viktigste er at tannhelsesekretærer får god opplæring i riktig bruk av personlig beskyttelsesutstyr. – Vi har flere ganger sett at munnbind ikke blir brukt på riktig måte. Munnbindet skal dekke både munn og nese, i tillegg til å være tilpasset ansiktet så det sitter tett rundt nesen, sier Horst Bentele.

Han sier også at hansker ofte ikke blir tatt på eller av på riktig måte, og trekker frem at håndhygiene før og etter bruk av hansker er nødvendig.

– Det er klinikklederen som skal stå for opplæring av riktig bruk. Han eller hun må sørge for at tannhelsesekretærer får opplæring i når, hvor og hvordan personlig beskyttelsesutstyr skal brukes, og sørge for at de ansatte har tilgang til det, sier Horst Bentele.

HMS, hygiene og smittevern

Monica Brodahl er HMS-ansvarlig ved Galleri Oslo Klinikken og sier at de har stor oppmerksomhet på hygiene og smittevern gjennom bekledning.

– Først og fremst er det å ha på seg klinikkstøv viktig. Man kan risikere å ta med seg skitt og lort utenifra, for eksempel fra T-bane, tog og trafikk og inn på klinikken. Samtidig er det en beskyttelse for oss også, sier Brodahl.

Klærne de ansatte bruker på jobb, blir vasket av et eget firma. Brodahl sier at det ikke lenger er tillatt å ta med arbeidstøy hjem for å vaske det selv. Grunnen til det er for å sikre at tøyet blir vasket i henhold til gjeldende retningslinjer.

– Det er en stor risiko for at man kan ta med seg bakterier hjem, som da blir skylt med ved neste vask, som for eksempel kan være sengetøyet ditt eller barneklær, sier Brodahl.

Det er heller ikke tillatt med øredobber, ringer, klokker og armbånd. Det er fordi

de utgjør en stor fare for bakterier. Selv om øredobbene ikke er nær pasienten, er det fremdeles en fare for bakterier fordi man gjerne retter eller tar på øredobbene i løpet av dagen.

– Neglelakk er også forbudt. Det er fordi lakken skjuler skitt under neglene. Klar neglelakk kan gå greit, men en gyllen regel er å ikke bruke lakk i det hele tatt. De ansatte må også ha korte negler, sier Brodahl.

Hun sier det går mye i engangshansker, men det brukes mest inne på rommet når de gjør rent etter hver pasient, og i urensone på sterilene.

– Vi har hyppig håndvask med såpe, etterfulgt av håndsprit. Når vi går inn i et rom, er det å vaske hendene med håndsprit det første vi gjør, selv om vi skal ha på hansker. Dette gjøres også for egen sikkerhet, sier Brodahl.

Hun sier at god håndhygiene er alfa og omega, også ellers i livet, ikke bare på jobb. Galleri Oslo Klinikken er opptatt av dette, og hun sier at de snakker om hygiene jevnlig.

– Vi har vært på hygienekurs, og i tiden imellom lærer vi også mye av hverandre, sier Brodahl.

Pasientsikkerhet

May-Lisbeth Onarheim er tannhelsesekretær og lærer for tannhelsesekretærlinjen på Thora Storm videregående skole i Trondheim. Til sine elever sier hun at hygiene og smittevern er den viktigste jobben de gjør.

– Det er vi, tannhelsesekretærene, som kan smittevern best, og rydder blant annet opp etter tannlegene. Det er en viktig del av vårt yrke, sier Onarheim.

Hun mener det er spesielt viktig nå som vi har så mange smittekilder rundt oss, med konsekvenser vi ikke kjenner til. Hun lærer elevene sine til å tenke på hygien i alt de gjør.

– Som tannhelsesekretær har jeg sett det selv. Noen jobber med hansker og bruker de samme hanskene til å hente ting i en skuff, assisterer tannlegen og tar på andre ting etterpå. Hanskene skal tas av når du

går ut av behandlingsrommet. Smittevern kjører vi svært strengt på, sier Onarheim.

Rutinene må gjennomgås ofte

Onarheim sier det er svært viktig at ansatte på tannlegekontor blir minnet på hygiene og smittevern ofte. Hun sier også at mange pasienter og pårørende legger merke til det dersom hygienerutinene ikke er på plass.

– Jeg husker en mor som spurte om vi hadde lov til å ha på ringer fordi en ansatt ikke hadde tatt av seg sin, sier Onarheim.

For å opprettholde gode hygiene- og smittevernsrutiner mener hun det er viktig å gjennomgå rutinene ofte, gjerne på klinikk møter. I tillegg skal man kunne si fra til hverandre om man ser feil hos sine kollegaer.

– Vær åpen og gi hverandre tilbakemeldinger. Jeg synes det kunne vært flere hygienekurs, i tillegg til at kursene går på team og ikke bare tannhelsesekretærene, sier Onarheim.

Håndvask viktigst

Noe av det aller viktigste når det gjelder hygiene og smittevern er helt klart håndvask. Ifølge Folkehelseinstituttets retningslinjer for basale smittevernsrutiner er hånddesinfeksjon førstevalget ved håndvask. Om hendene er synlig tilskitnet, benyttes håndvask. Dette er hva Folkehelseinstituttet sier om når håndhygiene utføres:

- før og etter fysisk kontakt med pasienter
- mellom uren og ren kontakt hos samme pasient
- mellom forskjellige prosedyrer på samme pasient
- etter kontakt med forurensede gjenstander og utstyr
- før håndtering av rent utstyr
- før legemiddelhandtering
- før håndtering og servering av mat
- etter at hansker er tatt av

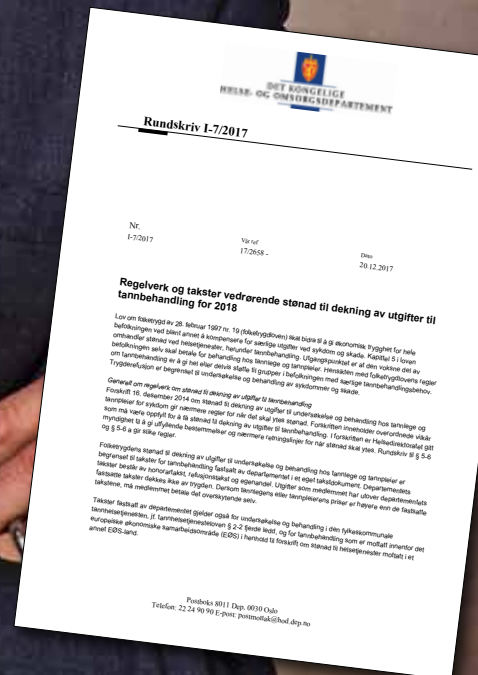
Informasjonen er hentet fra Folkehelseinstituttets hjemmesider. Ønsker du å lære mer, kan du finne informasjon i smitteveilederen på FHI.no.

Statsråd Bent Høie måttet beklage at han hadde beskyldt tannleger for å fuske med saksfremstillingen ved søknader om refusjon i henhold til «gult hefte». Foto: Bjørn Struedal.

Statsråd Høie uten tannlege-skrekk

Helseminister Bent Høie har måttet tåle kraftig kritikk etter regjeringens endringer i regelverk og takster vedrørende dekning av utgifter til tannbehandling for 2018. Ministeren har også beskyldt tannlegene for å misbruke HELFO-regelverket.

Av: Sverre Bjørnholt

Endringene i såkalt «gult hefte» har ført til uenighet mellom landets tannleger og myndighetene. Bedre ble det ikke da han beskyldte tannlegene for å misbruke HELFO-regelverket ved å «jukse» med saksfremstillingen, noe som skjedde under en debatt på NRKs Dagsnytt 18.

Måtte beklage uttalelse

I et møte mandag 29. januar med tannlegeforeningens president, Camilla Hansen Steinum, måtte statsråden beklage sine uttalelser. Beklagelsen ble tatt godt imot av Den norske tannlegeforening. Selv om det nå er ryddet opp i noen uklarheter i «gult hefte», er det fortsatt stor uenighet på et viktig punkt.

Regjeringens endringer i paragraf 1, punkt 14 i folketrygdens stønadsordning for tannbehandling har forårsaket stor motstand og sterkt engasjement blant landets tannleger. Organisasjonen har arbeidet med saken siden budsjettet ble lagt frem i oktober.

Omstridt endring

Støyen gjelder det nye regelverkets ordlyd rundt pasienter med odontofobi, eller som det heter mer folkelig – tannlegeskrekk. Her er det vedtatt en betydelig endring. Denne pasientgruppen er flyttet til offentlig tannhelsetjeneste.

Helsedepartementet hevder i «Gult hefte» at mange av kravene i forbindelse med tannlegeskrekk som ble innsendt i perioden fra 2012 og til og med 2015, ikke er i samsvar med vilkårene som er lagt til grunn for å utløse stønad.

Mange tannleger reagerer med harme over denne endringen som de føler kom «over natten», og over at det blir lagt frem påstander om «juks» i kravene om refusjon. De hevder også at den offentlige tannhelsetjenesten ikke har kapasitet til å ta seg av denne gruppen på en tilfredsstillende måte. De henviser til den lange ventetiden. Enkelte steder er den 12 til 15 måneder og i enkelte regioner enda lengre.

Avklart om odontofobipasientene

Hansen Steinum tror mange av disse pasi-

entene må vente lenge på god behandling. – Vi har hatt et system som har tatt godt vare på disse pasientene nå gjennom trygden, og vi mener at man i hvert fall burde bygget opp det offentlige systemet bedre før man kutter denne muligheten, sier hun til TV2.

Hansen Steinum bekrefter at møtet med statsråden avklarte punkt 14 for alle andre enn dem med odontofobi-diagnose. Det gjelder dem som har krav på tannhelsetjenester ut fra andre lidelser knyttet til blant annet psykiske diagnoser, reumatisme og slag.

Men det nye regelverket med sine presiseringer vil få konsekvenser for flere grupper som nå kommer inn under andre ordninger.

Sterkere diagnosekrav

Det understrekes også i heftet at det heretter skal stilles sterkere krav i den skriftlige erklæringen når det gjelder innhold i form av diagnose og dokumentasjon i forbindelse med nedsatt funksjonsevne. Det kreves en bekrefteelse på at lidelsen har ført til at pasienten må ha bistand til det daglige stell.

I et nytt punkt 14 heter det at det skal ytes stønad til dekning av utgifter til tannbehandling til personer som på undersøkelses- eller behandlingstidspunktet har sterkt nedsatt evne til egenomsorg på grunn av varig somatisk eller psykisk sykdom og varig nedsatt funksjonsevne. Særlig gjelder det pasienter som trenger bistand fra andre personer for å utføre daglig pleie.

Stønad gis kun i de tilfeller sykdommen eller tilstanden har ført til sterkt nedsatt evne til egenomsorg over tid, minimum ett år.

Skriftlig erklæring fra lege eller psykolog skal foreligge før behandling settes i gang. Den skal dokumentere at pasienten har varig sykdom eller varig nedsatt funksjonsevne når undersøkelse skjer og når behandling skal påbegynnes. Den skal

også dokumentere hva slags diagnose som gjelder, og hvor sterkt nedsatt funksjonsevnen er. Dessuten skal den inneholde opplysninger om pasienten trenger daglig hjelp til stell.

Det skal også fremlegges opplysninger om forventet varighet på sykdommen og eventuelt for den nedsatte funksjonsevnen. Innholdet i dokumentasjonen skal gi tannlegen tilstrekkelig informasjon om hvordan dette påvirker pasientens tannhelse. Det kreves også at pasienten ikke får ytelser fra lov om tannhelsetjenesten.

Omfattes ikke av «Gult hefte»

Personer med rusmiddelavhengighet som er under kommunal rusomsorg og som mottar tjenester etter helse- og omsorgsloven eller mottar LAR-behandling, omfattes ikke av ordningene i «Gult hefte». Tannhelsetilbudet til disse pasientene kommer ved tannlegebehandling fra fylkeskommunene.

Regelverket i 2018 krever at behandlingen begrunnes og journalføres. Det gjelder spesielt dersom det kreves kroneterapi eller om tenner må trekkes. Tannhelsetjenesten er selv ansvarlig for at den tannbehandlingen som det gis stønad for, er en behandling som hindrer infeksjon eller infeksjonsspredning fra munnhulen.

Stønad til kjeveortopedisk behandling er endret fra en 18-års grense til å gjelde fra 20 år.

Gult hefte kommer ikke lenger i papirversjon – kun elektronisk og kan lastes ned i PDF-versjon fra regjeringen.no.

President i tannlegeforeningen, Camilla Hansen Steinum, har forsøkt å rydde opp i «gult hefte» etter regjeringens endringer. Fortsatt er ikke alt på plass. Foto: Trygve Bergsland.

Slik er din mulighet for å bli lærer

Som tannhelsesekretær har du mulighet til å videreutdanne deg til lærer og utdanne nye sekretærer. Som tannlegesekretær er det du som kan jobben din best og allerede utdannede tannhelsesekretærer har mulighet til å videreutdanne seg for å videreføre kunnskapen.

Av: Amalie Solnørdal Nærø

Anne-Gro Årmo er nestleder i Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF) og mener det er viktig at det blir flere tannhelsesekretærer som underviser elever som går på tannhelsesekretærlinjen.

– Vi mener at en lærer som har direkte kjennskap til yrket er viktig. Det er en fagutdanning, og derfor mener vi at de som er utdannede tannhelsesekretærer, og som gjerne har noen års erfaring i yrket, vil bli dyktige og engasjerte lærere, sier Årmo.

Viktig med direkte kjennskap til yrket

Nestlederen tror elevene vil få bedre utbytte av utdanningen når undervisningen blir gitt av tannhelsesekretærer med faglærerutdanning. I tillegg sier hun at mange tannhelsesekretærer kan tenke seg en videreutdanning, og at læreryrket kan være en viktig og god karrierevei.

– Vi har erfaring med at de tannhelsesekretærene som er lærere opplever dette som en givende jobb og er fornøyde med at de satset på dette yrkesvalget, sier Årmo.

Dessverre er det fortsatt ikke et vanlig videreutdanningsvalg blant tannhelsesekretærer, men ThsF håper at flere blir inspirert gjennom artikler om dette i Tannhelsesekretæren og at flere derfor vil velge denne videreutdanningen fremover.

Vi kjenner jobben og hva den består av

May-Lisbeth Onarheim har vært tannhelsesekretær i en årrekke, og jobber i dag som lærer for tannhelsesekretærlinjen ved Thora Storm videregående skole i Trondheim. At hun er tannhelsesekretær selv har vært veldig fordelaktig i jobben som lærer.

– Vi er vant til å jobbe i team sammen med tannlegen. Vi kjenner jobben og hva den består av, og har hele tiden noe relevant å komme med og knagger å henge ting på når vi underviser. En lærer som ikke har bakgrunn som tannhelsesekretær

*Nestleder i Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF), Anne-Gro Årmo.
Foto: Trygve Bergsland*

må lese seg opp, sier Onarheim.

Hun trekker også frem at sekretærene kan alle instrumentene og medikamentene godt. Ikke minst kan de hygiene- og smittevern, som er en av de viktigste delene ved jobben.

Egen tannklinikk

Thora Storm skole har en tannklinikk med nye lokaler og ny unit til disposisjon. Her har de alt av utstyr, og elevene har dager med praksis hvor de tar imot helt vanlige pasienter.

– Klinikken er selvgående, og vi bruker pengene vi tjener på å kjøpe alt av materiale og utstyr. Elevene synes det er helt fantastisk. Vi har en tannlege som underviser og har pasienter. Samtidig går jeg rundt og veileder elevene i en behandlingssituasjon, sier Onarheim.

Elevene har også praksis i både offentlige og private tannklinikker, i tillegg til mye teori. De har tre programfag: Kommunikasjon, yrkesfag og helsefremmende fag.

– Vi jobber mye med kommunikasjon. Tannhelsesekretærene er ansiktet utad for tannklinikken, og det er svært viktig at vi kommuniserer godt med pasienten, sier Onarheim.

På Thora Storms tannhelsesekretærlinje har de mellom ti og tolv elever per kull.

Ønsker flere lærere blant tannhelsesekretærene

Onarheim har jobbet som tannhelsesekretær i mange år. I dag jobber hun på tannlegekontor en dag i uka, og har vært lærer i åtte år.

– Det var litt tilfeldig at jeg ble lærer. Jeg hadde lyst til å prøve noe nytt og lære noe annet innenfor faget mitt, sier Onarheim.

Hun fikk masse kompetanse som hun ønsket å dele videre. Men sier at det ikke er en spesielt populær vei å gå, og at det ikke står mange i kø for å ta over jobben hennes.

– Mye av grunnen tror jeg er at sekretærene må få fri de studiedagene de trenger for å kunne fullføre utdanningen uten å tape penger. Det handler mye om lønn, sier Onarheim.

Hun tror flere kunne tenke seg å bli lærere hvis det ble lagt mer til rette for det.

Anbefaler å bli lærer

Onarheim er svært fornøyd med hverdagen som lærer, og anbefaler tannhelsesekretærer å vurdere å videreutdanne seg.

– Jeg anbefaler det på det sterkeste. Det er bare positivt og hyggelig. Det er fint å formidle noe du brenner for og kanskje har jobbet for i mange år, og det føles trygt, sier hun.

Onarheim sier at det er veldig enkelt å undervise, nettopp fordi man som tannhelsesekretær kan stoffet fra før.

– Vi kan det meste innen faget og trenger ikke lære oss mye. All administrasjon og hygiene er på plass fra før. Det er i tillegg svært lærerikt å være lærer, spesielt hvis du er glad i å formidle. Det er artig å formidle kunnskap du brenner for, sier hun.

Onarheim sier også at det er fullt mulig å gjøre som henne, kombinere lærerjobben med å være tannhelsesekretær.

– Da vedlikeholder du også kunnskapen som du lærer bort til elevene, sier Onarheim.

Utdanningen for å bli yrkesfaglærer er et tre-årig bachelorprogram. Det kan du blant annet fullføre ved NTNU i Trondheim eller ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Ønsker du å søke i år er fristen 15. april. Om du ønsker mer informasjon om opptakskrav eller om studiet kan du kontakte skolen du ønsker å søke på.

*Statens strålevern»
Kristine Wikan, rådgiver i
Statens strålevern, ønsker at
tannhelsesekretærene tar gode
diagnostiske bilder med lav
stråledose. Foto: Statens
strålevern*

Kontroll på røntgenbruken

Hver dag tar tannhelsesekretærene tusenvis av røntgenbilder av nordmenns tenner. Nå ønsker Tannhelsesekretærenes forbund og Statens strålevern tydeligere kompetansemål i læreplanen for å sikre at bildene tas med så lav stråledose som mulig.

Av: Claude R. Olsen

Bare autoriserte tannhelsesekretærer, tannpleiere og tannleger har lov til å ta røntgenbilder. Andre typer personell kan ikke gjøre denne jobben.

– Det er viktig at tannhelsesekretæren har kunnskap om hva slags dose pasienten får ved røntgenundersøkelsen. Og at de tilpasser innstillingene av strålingen til pasienten, for eksempel når de tar røntgen av barn, sier rådgiver Kristine Wikan i Statens strålevern.

Hva må tannhelsesekretærene lære?

En kartlegging utført av Statens strålevern i 2014 viser at de som utdanner seg til tannhelsesekretærer, har mellom 5 og 16

timer om strålevern i løpet av skolegangen. Innholdet kan variere. Dagens programplan har kun ett læringsmål som omhandler strålevern: «Ta dentale røntgenbilder i tråd med strålehygieniske retningslinjer og vurdere røntgenbildenes kvalitet».

På en workshop i fjor høst, der blant andre Tannhelsesekretærenes forbund, fire videregående skoler og Statens strålevern deltok, anbefalte partene å legge inn flere spesifikke delmål for strålevern i læreplanen. Forslaget var å ta modell av EUs mål for læringsutbytter.

EU sendte ut en rapport med anbefalinger om strålevern i helseprofesjonsutdanning i 2014. Den skisserer læringsutbytte for tannleger, men nevner ikke direkte tannhelsesekretærer. I workshopen trakk deltakerne ut punktene for læringsutbytte som var relevant for denne profesjonen. Læringsutbytte viser hvor mye en student kan, mens læringsmål viser hva utdan-

Etter en workshop anbefaler denne gruppen nye mål for læringsutbytte når kommende tannhelsesekretærer skal lære om stråling. Foto: Margit Selsjord/UiO

ningsinstitusjonene underviser i.

Utdanningen stopper ikke ved fullført skolegang. Alle røntgenapparater er forskjellige, så tannhelsesekretærene må i tillegg få opplæring i det apparatet som benyttes på arbeidsstedet.

Ny veileder for strålebruk i tannhelsetjenesten

Statens strålevern har laget en ny veileder som handler om krav og anbefalinger knyttet til strålebruk i tannklinikker.

– Jeg vil anbefale at tannhelsepersonell setter seg inn i veilederen, fordi lov og forskrift er vanskelig og litt tørt stoff. Veilederen utdyper kravene i strålevernforskriften på en mer forståelig måte. Særlig tannlegene må kjenne godt til innholdet i veilederen, men også tannhelsesekretærene må sette seg inn i den, sier Wikan.

«Veileder om strålebruk innen odontologi» kan lastes ned fra hjemmesiden til

Statens strålevern – nrpa.no.

Hold dosene lave for både pasient og ansatt

Statens strålevern advarer mot at tannhelseklinikkene rutinemessige tar såkalte panorama-røntgen der røntgenapparatet tar bilder av hele kjeven.

– Dette er ikke greit. Regelen er at man skal ta de røntgenbildene som trengs, og ikke mer. Det må alltid være en medisinsk grunn til å ta røntgenbilder, sier Wikan.

Tannklinikkene må også ta hensyn til dem som jobber der, særlig de som tar mange bilder hver dag.

– Tannrøntgen gir ganske lave doser, så hvis tannklinikken har et skjermet røntgenrom med bly i veggene og personalet går på utsiden når bildet tas, vil ikke personalet få stråledose. Vi anbefaler tannklinikkene å ha et slikt rom, sier Wikan.

Dersom det ikke er mulig å gå bak en

skjermingsbarriere ved røntgenundersøkelsene, bør operatøren stå på minst to meters avstand fra røntgenapparatet.

Fra anbefaling til krav

I 2015 og 2016 gjennomførte Strålevernet tilsyn ved 16 tannlegevirksomheter med kjeveortoped og reguleringstannleger. Til sammen ble det gjort 68 funn (46 avvik og 22 anmerkninger).

Hovedfunnet var manglende kvalitetskontroller av røntgenapparater og herdelamper. Dessuten brukte kun én tannklinikk rektangulær kollimering (firkantet strålefelt) på røntgenapparatene som standard.

Strålevernet anbefalte i 2016 tannklinikkene å gå over fra et rundt til et rektangulært strålefelt. Dette er en enkel måte å redusere stråledosen til pasient betraktelig, og Strålevernet kan gi avvik til tannklinikker som bruker rund kollimering (rundt strålefelt) som standard etter 2018.

Høyesterett må avgjøre lønsspørsmål

Dersom innleide og fast ansatte skal behandles likt, må alle godtgjørelser man mottar i jobben regnes som lønn, ifølge Parat-advokat Vetle Rasmussen. Han sier arbeidsgiver lett kan benytte smutthull som gjør det lønnsomt å foretrekke vikarer dersom ikke dette vinner frem i retten.

Tekst: Johnny Gimmestad

Har en innleid vikar krav på samme kompensasjon, blant annet for reisetid, som det en fast ansatt får for å gjøre samme jobb? Og hvor vidt skal selve lønnsbegrepet tolkes; kan man for eksempel skille mellom «vanlig» lønn og reisegodtgjørelse? Dette er noen av spørsmålene knyttet til arbeidstid og ansettelsesforhold som Høyesterett skal ta stilling til i begynnelsen av mai.

– Dette er likebehandlingsprinsippet i praksis, og det skal vi kjempe for, også i Høyesterett, sier Rasmussen.

Har tidligere vunnet i to rettsprosesser

Parat-advokaten prosederer da den ene av to arbeidsrettssaker som landets øverste domstol skal behandle. Den dreier seg om Manpower-vikar og Parat-medlem Raymond Venås og hans kamp for å få reisegodtgjørelse på lik linje med sine fast ansatte kolleger. Venås utførte flere ganger i uken pålagte arbeidsoppgaver ved trafikkstasjonen i Larvik, 40 kilometer unna sin faste arbeidsplass ved Tønsberg.

Saken har allerede vært gjennom tingretten og lagmannsretten. Begge steder vant Venås frem på alle punkter med bistand fra Parat.

– Hva er det egentlig Høyesterett skal avklare, når Venås-saken nå tas opp til behandling i begynnelsen av mai?

– Konkret handler saken om avlønning av innleide arbeidstakere på reisevei. Juridisk er det likebehandlingsprinsippet, nedfelt i tjenstemannsloven og forankret i det såkalte vikar-direktivet fra EU, som kommer til anvendelse, sier Rasmussen.

Parat-advokat, Vetle Rasmussen, skal føre saken for Høyesterett i mai. Foto: Trygve Bergsland.

Dette prinsippet slår fast at innleide fra vikarbyråer skal ha samme lønns- og arbeidsvilkår som om de hadde vært ansatt hos innleier. Dermed vil også tolkningen av hva som er lønn, om det for eksempel skal omfatte vederlag for medgått reisetid utenfor fast arbeidssted, stå sentralt.

– *Hvorfor er denne tolkningen så viktig?*
– Vårt primære utgangspunkt for prosedyren i Høyesterett er at lønnsbegrepet må tolkes vidt. Det er den eneste måten å oppnå reell likebehandling mellom vikarer og direkte ansatte på. Tolkner man lønnsbegrepet snevert, slik at bare det som eksplisitt omtales som lønn på lønns-slippen legges til grunn, bærer det galt av sted. Da kan arbeidsgiverne kalle deler av godtgjørelsene som gis til en arbeidstaker noe annet enn lønn, og slik unngå likebehandling. I så fall vil det kunne lønne seg økonomisk å leie inn fremfor å ansette, sier Parat-advokaten.

Den samlede summen som teller

Det oppstår forskjell på hva en direkte ansatt og hva en vikar sitter igjen med, samlet sett. Det er nettopp den samlede summen av alle ulike ytelser som ifølge Rasmussen betyr noe.

– Vi er opptatt av reell likebehandling. Dette poenget er også slått ettertrykkelig fast, både av lovgiver og i forarbeidene som ligger til grunn for hvordan loven skal tolkes. En utvikling som går på tvers av dette prinsippet vil vi for all del unngå, sier Parat-advokaten.

Han sier at hele poenget med likebehandlingsbestemmelsen er å sikre at de innleide får samme ytelser som de direkte ansatte på en arbeidsplass.

– Bestemmelsen er innført nettopp for å forhindre at arbeidsgiver skal spare penger ved å finne frem til smutthull som gjør det billigere å leie inn arbeidskraft enn å tilby ansettelse. Her beveger vi oss i grensenittet til det som i mer politiske sammenhenger kalles sosial dumping, sier Rasmussen.

Saken kunne ha vært unngått

– *Hvis vi vender blikket mot utgangspunktet, Venås-saken; hva kunne eller burde arbeidsgiver etter din vurdering ha gjort for*

ikke å bryte likebehandlingsprinsippet?

– Dersom Statens vegvesen, som leide inn Venås, hadde sagt til sine ansatte at dere skal få et ulempetillegg for hver gang dere reiser til Larvik, ville problemet ha vært unngått. Med en slik utforming av godtgjørelsen ville også Manpower ha ment at dette var lønn som skulle likebehandles, sier Rasmussen.

I stedet får de ansatte noe Statens vegvesen har kalt «lønn ved reise», en godtgjørelse for ekstra reisevei som følge av annet arbeidssted.

– Derved har Manpower sett noe de anser som et smutthull. Selskapet hevder nå at siden reisetid ikke er arbeidstid, kan heller ikke godtgjørelsen anses som lønn. Videre mener de at så lenge det ikke er lønn, må de heller ikke likebehandles etter loven, sier Rasmussen.

– *Kan arbeidsgiver slippe billigere unna, rent økonomisk, på denne måten?*

– Det er nå opp til Høyesterett å vurdere, men jeg mener klart nei. For å sikre reell likebehandling må lønnsbegrepet anvendes vidt. Lønn må omfatte den reelle avlønningen uavhengig av hva arbeidsgiver velger å kalle godtgjørelsen, sier Parat-advokaten.

NHO-advokat:

Lønn – ikke likebehandling

Advokat Eva Schei i NHO Service og Handel har prosedert Venås-saken for Manpower i to tidligere rettsinstanser og vil gjøre det samme i Høyesterett.

– *Er det dette, hvor vidt lønnsbegrepet skal tolkes for at likebehandlingsprinsippet skal kunne sies å være oppfylt, som er kjernen i saken?*

– Kjernen i saken er hva som er omfattet av begrepet «lønn» i likebehandlingsprinsippet, sier NHO-advokaten.

– *Fra Parats side blir det understreket at det er viktig at det ikke skapes «smutthull» som gjør det fristende for arbeidsgiver å ansette vikarer på rimeligere vilkår enn fast ansatte. Har du forståelse for et slikt resonnement?*

– For det første er innleie av vikarer ikke et alternativ til fast ansettelse, i og med at innleie normalt krever et midlertidig behov. For det andre vil Manpowers syn i

Advokat i NHO Service og Handel, Eva Schei.
Foto: NHO.

saken ikke medføre at det er billigere å leie inn vikarer enn å ansette, sier Schei.

– *Oppsummert; hvor går hovedskillet mellom Manpower/NHO og Venås/Parat i denne saken?*

– Skillet går på hva partene mener er omfattet av begrepet lønn, sier NHO-advokaten.

– *Og hva forventer du at Høyesterett skal bringe klarhet i?*

– Jeg forventer at Høyesteretts avgjørelse i saken skal bidra til å fjerne usikkerhet i bransjen knyttet til hva som er omfattet av begrepet lønn i arbeidsmiljøloven, sier Schei.

– *Anser du at uttalelsen fra EFTA-domstolen vedr. reisetid/arbeidstid, avgitt etter henstilling fra Høyesterett, på noen måte kan vedrøre Venås-saken?*

– Slik jeg ser det, er avgjørelsen fra EFTA-domstolen ikke relevant for vår sak, sier Eva Schei.

Dom med stor betydning

Parat-advokaten sier Parat og NHO prinsipielt er uenige om hvordan lovverket skal tolkes i denne saken.

– Samtidig har spørsmålet om hva som skal defineres som lønn, ikke vært rettslig avklart. Derfor vil Høyesteretts avgjørelse

ha stor betydning for mange andre enn Venås, sier Rasmussen.

I samme omgang skal landets øverste domstol ta opp til doms en sak som ifølge Parat-advokaten har betydning for en lang større del av Norges yrkesaktive befolkning: Kan reisetid pålagt av arbeidsgiver også regnes som arbeidstid?

Ja, mener EFTA-domstolen i en rådgi-vende uttalelse, avgitt på tampen av 2017. Uttalelsen kom på anmodning nettopp fra Høyesterett, som i mai også skal ta stilling til den såkalte Thue-saken. Den dreier seg om politimannen Thorbjørn Selstad Thue, ansatt ved Gaular lensmannskontor. Sammen med sin fagorganisasjon, Politiets Fellesforbund, har han gått til sak for å få kjøretiden til utrykningssteder utenfor sin faste arbeidsplass godkjent som arbeidstid, ikke bare som reisetid.

Grundig fra EFTA-domstolen

Advokat Merete Furesund i advokatfirma Homble Olsby AS sier EFTA-domstolen har gjort en grundig vurdering av spørsmålene som ble oversendt av Høyesterett, og hun mener de er tydelige i sine konklusjoner.

Furesund representerer lensmann Thue, som tidligere har fått tommelen ned fra så vel Oslo tingrett som Borgarting lagmannsrett.

Hos EFTA-domstolen ble det imidlertid «borteseier».

– EFTA-domstolen er for det første klar på at tid som medgår til reiser pålagt av arbeidsgiver, er arbeidstid. Det prinsippet gjelder, uavhengig av om arbeidstaker er pålagt konkrete arbeidsoppgaver under reisen eller ikke. Dette vil etter mitt syn måtte påvirke Høyesteretts vurdering

Advokat i advokatfirmaet Homble Olsby, Merete Furesund. Foto: Homble Olsby.

av sakens spørsmål, sier politimannens advokat.

Domstolen er ifølge Furesund også tydelig på at det er uten betydning om arbeidstaker har et fast oppmøtested, varierende oppmøtested eller en kombinasjon.

– Dommen redegjør i tillegg for hvilke kriterier som må være oppfylt for at en tidsperiode kvalifiserer som arbeidsfri periode. Og til slutt fastslår domstolen at det er uvesentlig hvor ofte arbeidstaker blir pålagt å reise i arbeidet, sier hun.

Furesund påpeker at domstolen er uenig i at saken vil kunne få uante konsekvenser dersom hennes klient vinner frem.

– Arbeidsgiver kan sørge for at arbeidstiden blir effektiv, og føre kontroll med dette. Dermed er ikke situasjonen annerledes for reiser enn andre oppgaver arbeidstaker utfører i sin tjeneste, sier hun.

– *Hvilken betydning mener du EFTA-domstolens uttalelse har med tanke på å avklare forholdet mellom arbeidstid/reisetid for norske arbeidstakere mer generelt?*

– EFTA-domstolens rådgivende uttalelse vil, slik jeg ser det, være førende for beregning av arbeidstid på reiser. De norske reglene gjennomfører regler utformet i EU, og jeg mener at en uttalelse fra EFTA-domstolen om hvordan reglene skal forstås, vil ha stor betydning for norske arbeidstakere, sier Furesund.

– *Ser du noen forbindelse mellom Thue-saken og Venås-saken, som Høyesterett skal ta stilling mer eller mindre under ett?*

– I begge saker får spørsmålet om når arbeidstiden starter og slutter betydning. Jeg kjenner ikke saken godt nok, men på generelt grunnlag er vederlaget en funksjon av arbeidet tid, sier Furesund.

Sakene henger sammen

Den oppfatningen deler også Vetle Rasmussen.

– Det er en forbindelse mellom de to sakene. Knyttet til sammenhengen mellom lønn og arbeidstid, og til hva som skiller arbeidstid fra reisetid. Nå mener vi riktignok at vår sak primært bør avgjøres ut fra et vidt lønnsbegrep. Men dersom Høyesterett ikke er enig i dette, må de ta stilling til om reisetiden henger så tett sammen med arbeidet, at det må anses som arbeidstid. Dette fordi en reise til Larvik, fremfor det egentlige arbeidstedet, er en del av jobben. Dette spørsmålet er politisaken veldig spisset på. Derfra går det en bro over til vår vikar-sak, sier Parat-advokaten.

Handler ikke om lønn

Parat-advokaten er også opptatt av å understreke at EFTA-domstolens uttalelse ikke handler om lønn. Den handler kun om arbeidstid og hva som skjer når du ikke jobber på ditt vanlige arbeidssted.

– Dette er spørsmål som angår veldig mange mennesker. Derfor vil det også få store ringvirkninger hva Høyesterett kommer frem til når de skal behandle dette temaet i mai, sier Rasmussen.

*Saken til Parat-medlem, Raymond Venås, skal opp til behandling i Høyesterett i mai.
Foto: Trygve Bergsland.*

Vikaren

Raymond Venås jobbet som vikar i Manpower for Statens vegvesen i Tønsberg.

Raymond Venås.
Foto: Trygve Bergsland.

Etter at vikardirektivet ble innført i 2013, fikk han samme lønn som fast ansatte, men vikarbyrået nektet å betale ham lønn i reisetiden de dagene han måtte pendle til Larvik trafikkstasjon.

Venås vant frem med sine krav, med bistand fra Parat, under henvisning til likebehandlingsbestemmelsen i tjenestemannsloven, først i Tønsberg tingrett i 2015, deretter i Agder lagmannsrett i 2016.

Manpower anket til Høyesterett, og saken behandles i begynnelsen av mai 2018.

Politimannen

Politimann Thorbjørn Selstad Thue ved Gaular lensmannskontor

reiste sammen med Politiforbundet sak for å få kjøretiden på ulike oppdrag i politidistriktet godkjent som arbeidstid og ikke bare «reisetid».

Mye av saken dreide seg om Thue på vei til og fra utrykningsstedet sto til «disposisjon» for sin arbeidsgiver.

Politimannen tapte både i Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett. Han anket til Høyesterett, som ba EFTA-domstolen om en rådgivende uttalelse. EFTA-domstolen konkluderte med at tid som brukes til reiser pålagt av arbeidsgiver, er arbeidstid. Saken behandles av Høyesterett i begynnelsen av mai.

Thomas Hylland Eriksen sier at det frie og grenseløse arbeidslivet bidrar til at avstanden mellom arbeid og fritid viskes ut. Foto: Ned Alley.

Grenseløs arbeidstid

Vi har mye tid, en del av denne tiden kaller vi arbeidstid. Hva er arbeidstid, og ikke minst hva betyr arbeidstid i dette nye arbeidslivet hvor vi har større frihet? Det var litt av den filosofiske innledningen til professor Thomas Hylland Eriksen under Paratkonferansen 2018.

Av: Arve Sigmundstad

Hylland Eriksen sier at arbeidstakere i mange yrker opplever at grensen mellom arbeid og fritid viskes ut.

– E-post som besvares om kvelden, et møte som forberedes kvelden før, jobbtelefoner som bare må tas i helgen. Tidligere var

nettopp det at direktører var tilgjengelig både kvelder og helger, et argument for at de måtte ha så høy lønn. Men hva nå, når dette plutselig gjelder veldig mange vanlige arbeidstakere – burde de også da få like høy lønn? spør Hylland Eriksen.

Frihet visker ut grenser

Professoren sier mobiltelefonen ikke bare har forandret verden og vår måte å kommunisere på.

– Mobiltelefonen har forandret arbeidslivet, og arbeidstiden. Plutselig så har vi

”Har du ikke arbeid, er du ikke bare arbeidsløs, men også fritidsløs.

Thomas Hylland Eriksen

ikke helt fri lenger, for alle kan få tak i oss, inkludert sjefen. Hver gang det piper eller vibrerer i telefonen som ligger i lommen, kan det være sjefen. Jobben er aldri langt unna, selv om arbeidstiden er over, sier Hylland Eriksen.

Han sier grensene mellom arbeid og fritid viskes ut, ikke bare ved hjelp av ny teknologi. Også det frie og grenseløse arbeidslivet bidrar til at grensene viskes ut.

– Vi som lever i dag, er nok litt for lite takknemlig for å ha havnet på akkurat dette stedet i tid og rom. Aldri har vi som folk hatt bedre råd, aldri har vi hatt bedre tid, og aldri har vi hatt større frihet til å gjøre akkurat som vi vil. Likevel lar vi fritiden vår bli invadert av arbeidet, samtidig som vi lar fritiden vår invadere arbeidet, sier Hylland Eriksen.

Professoren er opptatt av forholdet mellom arbeid og fritid.

– Skal vi trekke noen lange linjer, er det på sin plass å si at de siste årene har arbeidstiden gått betraktelig ned, samtidig som levealderen er gått betraktelig opp. Arbeidet, og ikke minst arbeidstiden, definerer oss i mye større grad enn hva vi kanskje tenker over. Har du ikke arbeid, er du ikke bare arbeidsløs, men også fritidsløs. For mange er jo nettopp arbeid og arbeidstid en forutsetning for å kunne ha fritid, sier Hylland Eriksen.

Hvor mange timer i uken trenger vi egentlig å jobbe for å få nok til livets opphold? spør Hylland Eriksen retorisk.

– For mange vil det kanskje holde med å jobbe 15 timer i uken for å tjene nok til livets opphold, men likevel så velger vi å jobbe mye mer. Det forteller oss at å være ute i arbeidslivet ikke bare handler om å tjene til livets opphold, men også om å få dekket sosiale behov. Dette blir ofte undervurdert, sier han.

Som et eksempel på det grenseløse arbeidslivet beskriver Hylland Eriksen far og sønn som sparker ball i Frognerparken.

– Far og sønn nyter ettermiddagen sammen. Solen skinner, og de sparker ball sammen på gresset. Telefonen ringer, far svarer, det er åpenbart en jobbtelefon. Samtalen tar ti minutter, men far fortsetter å sparke ball med sønnen gjennom hele telefonsamtalen. Er dette arbeidstid, eller er det fritid? Er det arbeidet som invaderer fritiden, eller er det fritiden som invaderer arbeidstiden? spør Hylland Eriksen.

Parat ønsker kontrollerte grenser

Vegard Einan, nestleder i Parat, sier vi vil stå overfor en rekke nye utfordringer fremover for å regulere forholdet mellom arbeid og fritid.

– Arbeidstidsutvalget som ble satt ned av regjeringen, gjorde et viktig grunnlagsarbeid, men vi har på ingen måte funnet løsningene på alle de utfordringene som ligger foran oss. Jeg tror nok både arbeidsgiverne, og vi som representerer arbeidstakerne, gjør klokt i å forberede oss på nye tider. Det er også bakgrunnen for at vi i Parat har valgt å sette arbeidstid på dagsordenen med årets flaggsak «arbeidstid for fremtiden», sier Einan.

Han er opptatt av å få formidlet at utfordringene knyttet til arbeidsliv ikke er like store i alle yrker, eller innenfor alle grupperinger av ansatte.

NOU 2017:4 om muligheter og utfordringer i delingsøkonomien.

– Selv om vi i mange sammenhenger snakker om et nytt og grenseløst arbeidsliv, hvor grensene mellom arbeid og fritid flyter over i hverandre, er det viktig å få slått fast at dette selvsagt ikke gjelder alle jobber eller alle yrkesgrupper. For mange vil det fremdeles være slik at man stempler inn når man kommer på jobben om morgenen, og stempler ut når man går hjem. Vi må ikke gå oss vill i alle organisasjonsformene og glemme at for mange vil det fremdeles være klare og tydelige skiller mellom arbeid, og fritid, sier Einan.

Regjeringen Solberg satte i 2014 ned arbeidstidsutvalget for å få vurdert de samlede arbeidstidsreguleringene. I 2016 leverte utvalget en NOU under tittelen «Regulering av arbeidstid – vern og fleksibilitet». For regjeringen er det en uttalt målsetting å mobilisere mer arbeidskraft og samtidig øke fleksibiliteten for både arbeidstakere og arbeidsgivere.

«AS meg» utfordrer arbeidslivet

Det godt innarbeidede skillet mellom arbeid og fritid som har preget norsk arbeidsliv siden industrien vokste frem, er under hardt skyts fra den såkalte gig-økonomien.

Av: Tellef Øgrim

Både myndigheter og fagbevegelse er opptatt av at den regulerte arbeidstiden er under press. Presset kommer fra både seriøse og useriøse aktører i arbeidslivet. Noe av presset har karakter av tvang. Ryggmargsrefleksen er å styrke kontrollen og forsvare så vel organisasjonsgrad som trepartssamarbeidet mellom arbeidsgivere, arbeidstakere og myndigheter.

Mareritt eller ny frihet

Den som går litt nærmere inn på fyndordene, vil imidlertid ane konturene av uenighet. I plattformen til den nye Høyre-, Frp- og Venstre-regjeringen understrekes behovet for fleksibilitet, side om side med et mål om å forsvare trykgheten og sikre oss mot arbeidslivskriminalitet.

Utviklingen, som innebærer mer inn- og utleie av arbeidskraft, diffuse selskapskonstruksjoner med uklare forbindelser til arbeidsgiversiden og et generelt sterkere press mot opparbeidede rettigheter, har en mye mer ekstrem side.

Den kalles gig-økonomien, etterspørselsøkonomien, oppdragsøkonomien eller Uber-økonomien. Fenomenet henger tett sammen med både en hardere internasjonal konkurranse og digitale nettverks-plattformer som fører til hardt slankede bedrifter som baserer seg på oppdragsstyrte frilansere for å få utført sine kjernefunksjoner.

Trenden får sterkt motstridende mottakelse. Noen ser det som en skinnende ny

Hvis vi legger så strenge begrensninger på en bedrift at de ikke lenger kan konkurrere internasjonalt, flagger den ut, tror Even Bolstad i HR Norge. Foto: HR Norge.

verden av fleksibilitet, fritt valg og nye, friere arbeidsformer. For andre representerer visjonen et mareritt der gig-erne får elendig betalt, rettigheter forfaller, usikkerheten hersker og arbeidstiden går langt utover normal leggetid.

Begge synsvinkler kan være like sanne, avhengig av fra hvilke typer jobber man betrakter fenomenet. Studier fra Storbritannias «Leadership Institute» tyder på at godt utdannede spesialister har mye å hente i gig-økonomien, mens dem på den andre siden av skalaen blir taperne, både når det gjelder lønn, sikkerhet og arbeidstid.

Jobb og fritid blir ett

For å få en bit av fremtiden oppsøkte vi Even Bolstad. Han leder HR Norge, en uavhengig medlemsorganisasjon for HR (Human Resources, eller personalavdeling, som det het en gang) og ledelse som har ca. 3000 individuelle og virksomhetsmedlemmer fra privat og offentlig sektor.

Bolstad holder jevnlig foredrag om strategi, ledelse, endringsledelse, omstilling og tiliggende temaer for organisasjonens medlemmer.

– Det som skjer i arbeidslivet nå, minner om en tilbakevending til situasjonen vi hadde før den industrielle revolusjon. Nå har vi snart levd et par hundre år, litt avhengig av landet vi måler ut fra, med en klar deling mellom jobb og fritid. I tiden før industrien skled arbeid og fritid i mye større grad over i hverandre. Det er mange på vei tilbake til nå, sier HR Norge-sjefen.

Bolstad viser til en sjef med ansvar for en kontorarbeidsplass. Han eller hun har jo ikke egentlig kontroll over hva de ansatte gjør til enhver tid. De kommer på jobb til avtalt tid og slår på pc-en, men hva gjør de? De jobber, og så gjør de litt administrasjonsarbeid for skolekorpset. Så jobber de igjen, men så må de kanskje sende noen mailer til resten av styret i barnehagen.

– Sjefen er fornøyd hvis jobben blir gjort; at man jobber minst de timene man skal, er tilgjengelig for samarbeid med andre og leverer i tide. For at det skal skje, så må den ansatte kanskje logge seg på igjen på kvelden etter at barna sover, uansett hva regler og avtaler tilsier, sier han.

Svekkelse av opparbeidede rettigheter møtes ifølge Bolstad gjerne med krav om å oppdatere regelverket og styrke kontrollen.

– Det er kanskje rimelig når vi for eksempel snakker om trender som presser på for å utvide arbeidstid eller begrense pauser. Men når vi står overfor en så stor endring som gig-økonomien, blir spørsmålet om Arbeidstilsynet og andre lignende virkemidler bommer på målet, eller om våre forsvarsmekanismer kommer altfor sent på raske og omfattende endringer, sier Bolstad.

Lovene henger etter

Bolstad sier vi sliter med å oppjustere regelverket til dagens virkelighet. I en artikkel Bolstad nylig skrev i et internasjonalt HR-nyhetsbrev, omtaler han det han kaller VUCA-verdenen. Den preges av usikkerhet, kompleksitet, volatilitet og tvetydighet, eller, på engelsk: volatile, uncertain, complex and ambiguous (=

vuca). Bolstad mener nettopp VUCA er en god sammenfatning av fremtidens økonomi og næringsliv.

I så fall er han ikke alene om å oppfordre så vel politikere som fagbevegelse til å rive seg løs fra et innarbeidet «industriperspektiv» i vårt forhold til nærings- og arbeidsliv.

– For å være fleksible nok til å møte utfordringer, som i stor grad kommer utenfra Norges grenser, må bedriftene skaffe seg smidighet og handlingsrom. Det innebærer at mange må gjøre ganske dramatiske endringer i organisasjonen, som selvsagt også kan bli smertefulle.

Gig-økonomien

Begrepet «Gig-økonomi» blir brukt i ulike sammenhenger. I NOU 2017: 4 «Delingsøkonomien – muligheter og utfordringer» forklares gig-økonomi gjennom å fremheve nye former for arbeidsrelasjoner, der oppdragstakere går fra ett oppdrag (gig) til et annet i stedet for å ha et fast arbeidsforhold. Dette dekker ikke delingsøkonomitjenester der det i mindre grad utføres arbeid, som ved utleie av eiendom. En del gig-økonomiaktivitet foregår kun digitalt og over landegrenser, ved å knytte personer eller bedrifter med behov for en tjeneste med personer som er villige til å utføre tjenesten via eller på plattformen. Eksempler som er brukt, er Amazon Mechanical Turk og TaskRabbit.

Stanford-professor Paul Oyer har gjort gig-økonomien til objekt for inngående studier. Han mener at over 30 prosent av amerikanere deltar i gig-økonomien, ofte i tillegg til fast jobb. Spørreundersøkelser han har gjennomført, tyder på fleksibiliteten er hovedårsak til at så mange er gig-ere i USA i dag.

Oyer legger ikke skjul på at gig-erne også opplever usikkerhet. Men han er ikke overbevist om at det er så mye større reell risiko forbundet med å være gig-arbeider enn fast ansatt.

Professor Paul Oyer holdt en YouTube-formidlet forelesning om fremveksten av gig-økonomien i november 2017. Foto: Stanford University

Husk at du får YS-pris på bilforsikring hos oss

Som YS-medlem får du 5 prosent ekstra rabatt på Norges mest kjøpte bilforsikring. Er du under 30 år, er rabatten på hele 15 prosent. Dette kommer i tillegg til samle-rabatten på enten 16 eller 20 prosent.

Regn ut din pris på gjensidige.no/bilkalkulator

A19_0571/06.2017

Fyrstikkfamilien Larsen på Agnes

I nesten 100 år var vestfoldfamilien Larsen fyrstikkarbeidere. Nå er fyrstikk-historien blitt lidenskap for Ivar Larsen, fjerde generasjon fyrstikkarbeider ved Agnes fyrstikkfabrikk utenfor Stavern.

Av: Sverre V. Bjørnholt

Selv begynte han der i 1973, men familiehistorien startet med oldemor og hans bestefar som flyttet til Agnes, der fyrstikkfabrikken lå, i 1892. I 1897 begynte tolv år gamle Hans Karlsen på «Fyrstikk'n», mens hans mor, Mathilde, satt hjemme ved kjøkkenbordet og limte fyrstikkesker. – Dette må du lese, sier Ivar og viser frem noen skrivemaskinark.

Hans bestefar tok seg nemlig tid til å skrive ned sine erindringer fra fyrstikklivet etter at han pensjonerte seg. Da hadde han strevd 53 år ved «Fyrstikk'n».

Den siste fyrstikkfabrikken

Agnes fyrstikkfabrikk var den siste fabrikk i Norge som produserte fyrstikker. Den ble lagt ned i 1984 etter drøye 125 års drift i strandkanten noen få kilometer fra Stavern.

Ivar har de siste årene benyttet tiden til å samle historisk materiale fra denne hjørnesteinsbedriften som lå i Brunlanes kommune. Gjenstander, tekst og bilder deler han med lokale museer. Og de kan regne med mer, for Ivar har samlet mangt og mye fra familiens lange historie på «Fyrstikk'n».

Bedriften med flere hundre tilsatte var et eget samfunn ved det lille tettstedet Agnes og hadde eget strykeorkester, eget bad med kar, dusjer og badstue, eget korps, eget fotballag og arbeiderboliger.

Men det var tøffe forhold med 60 timers arbeidsuke, ser vi av Hans Karlsens beskrivelse:

Daglønner var 1,80 kroner pr. 10 timer dag for voksne menn, jentene kunne tjene 6 à 7 kroner for 60 timers uke, så det var ikke mye å rutte ned, levemåten ble mest kaffe og brød, brødet var jo nokså billig, kjøpte man

brød fra dagen før, så fikk vi dem for 10 øre stykke. Middagsmat var det hver søndag, og da det billigste som var å få, mest kakkepølse og lungemos, skriver Ivars bestefar i sine erindringer.

17 personer på 56 kvadratmeter

Om boforholdene skriver han:

Jeg og min mor flyttet til Agnes i 1892 og fikk bo i et lite hus på 56 kvadratmeter. I det huset bodde 17 personer fordelt på fem rom,

to litt større og tre små, så det var ikke plass til mer enn et bord, en seng og to stoler. I det rommet skulle det kokes mat, spises og soves, skriver han.

– Ja, tenk hvilken utvikling det har vært i disse årene. Det er jo min bestefar og hans generasjon som har vært med på å utvikle både arbeidsforhold og velstand i landet vårt, slik at vi i dag kan være tilfredse og si at vi har det bra. Tenk på hvordan de hadde det bare for et par generasjoner siden, sier Ivar og blar i alt materialet han har samlet på PC-en, og viser frem fyrstikkesker i forskjellige fasoner, alle produsert på Agnes.

Mange branner

Produksjon av fyrstikker var både helsefarlig og brannfarlig. Ifølge Ivar brant det mange ganger ved fabrikkene, og en gang brant den helt ned.

Det ble laget fosforstikker den tid, og det var noen farlige giftige saker for den angrep tenner og kjeveben. Hvis man hadde dårlige tenner, måtte man trekke dem ut før man kunne arbeide i rom hvor det var fosfor. Nå var ikke tannlegene så langt fremme den tid, så det ble mange kjeveben som ble brukket i stykker, og da kom det opp benstykker, så det ville ikke gro, så var det å komme seg til doktor og få dem meislet av.

Det var leie tider så lenge vi laget fosforstikker. Det var mange som måtte meisle til ikke det var noe mer kjeveben igjen. Det er ennu en mann på Agnes som har skavanker etter fosfor.

Fryktelig usunt var det og en fæl gjennomtrengende lukt som trakk seg inn i alt. På grunn av fosforlukten kunne vi ikke komme ut blant andre mennesker uten at man merket lang på vei hva det var for slags folk, skriver Ivars bestefar Hans.

Ivars far, Håkon, var 15 år da han gikk inn i fullt arbeid på Agnes fyrstikkfabrikk, og Ivar selv begynte der i 1973. Han begynte som sin bestefar i sponstua, eller «Splint'n» som den het blant arbeiderne. Der ble det dreiet spon til stikker og esker. Tresorten var osp, og fabrikkens sikkerhetsstikker gikk både til hjemmemarkedet og ble eksportert til England og Afrika. Hver eneste dag ble en eske fyrstikker fra dagens produksjon lagt i en kasse. Stolt viser Ivar frem en kasse med fyrstikker han har spart på. Det er fyrstikkesker fra samtlige produksjonsdager i 1973 – det året Ivar begynte på «Fyrstikk'n».

Organiserte fyrstikkarbeiderne

Familien Larsen har vært trofaste fagforeningsmedlemmer. Ja, Ivar sier han har

Ivar Larsen var fjerde generasjon fyrstikkarbeider og er lidenskapelig opptatt av historien til sine forfedre. Foto: Sverre V. Bjørnholt.

vært organisert i hele sitt voksne liv. Som fyrstikkerarbeider i Arbeidsmannsforbundet og Kjemiske. I dag er han Parat-medlem. Det er jo lenge siden fabrikkene ble lagt ned, så nå jobber han i butikk.

Hans bestefar, Hans, var med å starte fagforeningen på «Fyrstikk'n». Om dette skriver han:
I 1906 begynte arbeidere å tenke på å bedre sine kår og ble enig om å stifte fagforening. Men hvor skulle man samle seg? Det var et stort spørsmål, for ingen våget og gå til

kontoret og spørre Nicolaisen og få låne lokalet. Martin Pettersen var en av dem som hadde bygget hus og han hadde sitt hus ferdig og der ble foreningen stiftet og innmeldt i Arbeidsmannsforbundet 18. februar 1906.

Men årene etter første verdenskrig var fylt av konflikter. Ivars bestefar noterer:
I 1921 var arbeidene på Agnes ute i streik for første gang, nemlig storstreiken, det var jo ikke så lenge den varte. I 1926 hadde fyrstikkerarbeiderne et oppgjør med sine arbeidsgivere som resulterte med streik i

12–13 uker. Arbeiderne vant, lønnen ble en del forbedret.

Ifølge Ivar har det i hans tid stort sett vært gode forhold mellom bedrift og arbeidere ved fyrstikkfabrikken på Agnes. Bedriften la til rette for at arbeiderne skulle bo i nærheten, ved å bygge tomannsboliger og brakker, det ble anlagt brygge slik at arbeidere og familien deres slapp å leie hest og kjerre, men tok rutebåten inn til Larvik. Det ble oppført et stort forsamlingslokale, «Salen», der organisasjoner kunne holde møter, der det var brylluper og begravelser, konfirmasjoner og jubileer, der det var konserter og dansefester, og der bedriften kunne holde sine tilstelninger.

De harde 30-åra

Men i bestefar Karlsens dager var det trange tider. Fra midten av 20-tallet til 1932 var driften innskrenket. Det året ble produksjonen stanset.
 – Det ble et mørkt kapittel for arbeiderne på Agnes, skriver Hans Karlsen.

Man visste jo ikke hvor man skulle få seg noe arbeide, for det var dårlig med arbeide over alt, og ikke visste vi når fabrikkene ville komme i gang igjen eller om den kom i gang. Ja, det var ikke greit å få noe å leve av i den tid. De fleste måtte søke kommunen om nødsarbeid, men det ble jo så dårlig betalt av det, så man fikk en matlapp i stedet for betaling for arbeidet, så familien kunne få noe å leve av. Da fabrikkene hadde stått et års tid, kom nyheten om at fabrikkene skulle komme i gang igjen. Det ble stor stas da det kom oppslag om at arbeidet skulle begynne med opprydning og modernisering og familieforsorgere skulle få arbeide i første omgang. I 1934 var bedriften i gang igjen, skriver Hans Karlsen.

Hans Karlsen opplevde to verdenskriger, streiker og dyrtid, ble gift og fikk seks barn. Han var trofast overfor «Fyrstikk'n» og hadde vært ved bedriften i 53 år da han ga seg i 1950. Han, hans mor, hans kone, fire av barna, en del av barnebarna og andre deler av familien Larsen trådte alle sine sko på Agnes fyrstikkfabrikk.

Fikk Kongens fortjenestemedalje

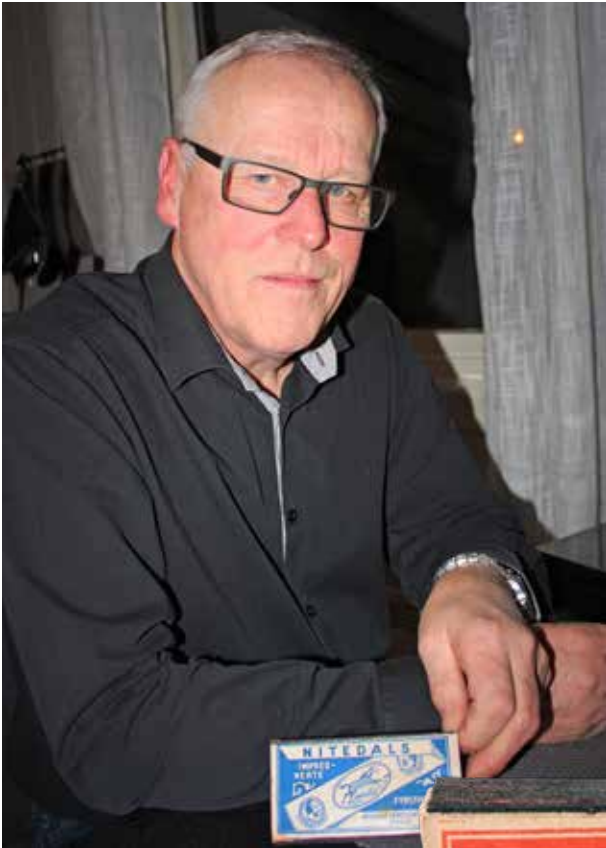
Året han gikk av fikk han en hyggelig

En streik etter første verdenskrig førte til noe høyere lønn. Foto: Norsk Teknisk Museum.

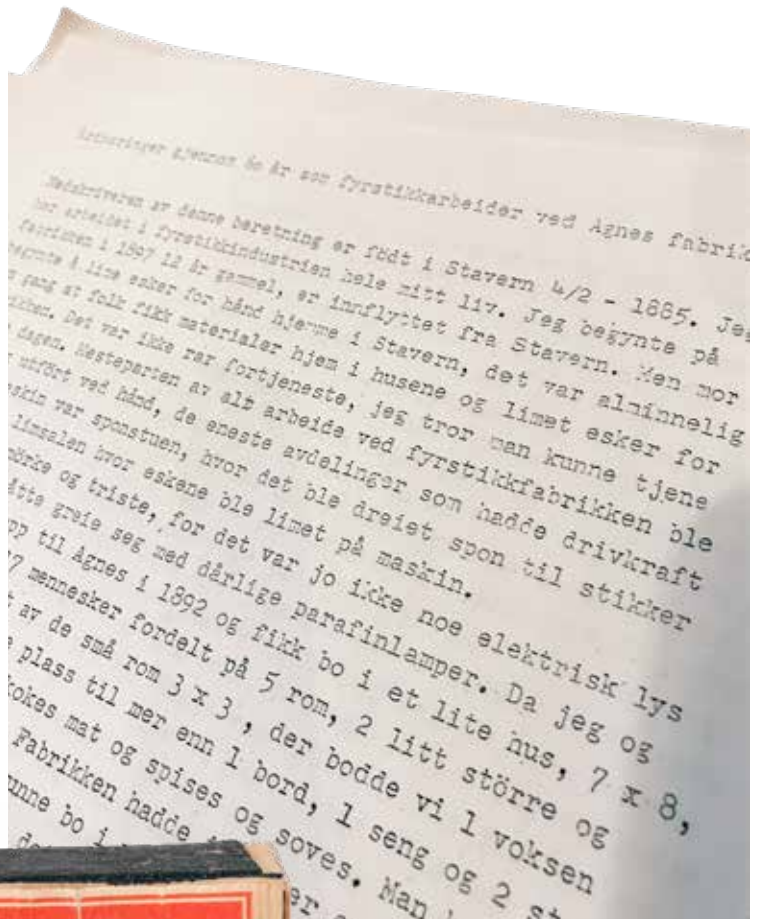
Produksjon av fyrstikker foregikk på samleband. Foto: Norsk Teknisk Museum.

Ivar Larsen sier at fyrstikkerarbeiderne i 1919 kun hadde tre dager ferie.
Foto: Sverre V. Bjørnholt.

beskjed. Slik noterte han hendelsen i sine erindringer:
I 1950 ble jeg meddelt at jeg hadde anledning til å komme inn til Oslo slott og hilse på vår Konge. Jeg hadde aldri tenkt å komme Norges Konge på så nært hold, man skulle ikke tro at det var noe for arbeidsfolk å komme inn der. Vi var 19 stykker, to fra Agnes, som hadde benyttet anledningen. Det var en hyggelig stund da vi var samlet inne på slottet. Jeg hadde aldri trodd at en konge kunne være så liketil og tale med. Det er ikke noe rart at en slik humorfylt og hyggelig konge er populær over hele Norges land, skriver Hans Karlsen om sitt møte med Kong Olav 5.

Ivar tror at bestefar var stolt over å bli invitert til kongens slott for å få fortjenestemedalje for lang og tro tjeneste ved Agnes fyrstikkfabrikk. Det var ikke så mange som i de dager klarte å stå så lenge under helsefarlige og vanskelige forhold på

Ivar Larsens bestefar, Hans Karlsen, har skrevet med sine erindringer fra fyrstikklivet.
Foto: Sverre V. Bjørnholt.

norske industribedrifter. 53 år på samme bedrift og med den samme produksjon ble Hans Karlens arbeidshistorie.

Store forandringer

Han avslutter sin historiefortelling med noen betraktninger om utviklingen for fyrstikkerarbeideren:
Når jeg skal ta en sammenligning fra den tid jeg begynte som fyrstikkerarbeider for 56 år siden, er det skjedd store forandringer. I dag finnes det ikke noen familie som har mindre

leilighet enn to værelser og kjøkken. I de gamle brakkene og Børestadområdet har hver familie sin lille frukt- og blomsterhage. Hvem fyrstikkerarbeider skulle trodd da det i 1919 kun var tre dagers ferie og i dag tre ukers ferie, skriver Karlsen i 1953.

Ivar Karlsen rakk bedriftens 100-års jubileumsfest og også festen etter 125 år. Den første var på Park Hotel i Sandefjord, der Per Aabel deklamerte eventyret «Piken med fyrstikkene». Den andre festen var nesten som en avslutning da man visst at bedriften skulle legges ned.
– Ja, jeg var med på avviklingen. Det var vemodig å pakke ned kontoret i kasser. Det var jo også fire generasjoner Karlsen som ble med på lasset. Først de siste årene har jeg sett betydningen av at bestefar fortalte sin historie, så derfor forsøker jeg å gå i hans fotspor for å sørge for at livet på «Fyrstikk'n» kan leve videre der historie blir samlet, sier Ivar Karlsen.

Vann mot seksuell trakassering

Parat, sammen med Arbeidstilsynet, Likestillings- og diskrimineringsombudet, KS, NHO Reiseliv, Fellesforbundet og Virke står bak kampanjen «The Saviour» som gir utesteder en mulighet til å gi gjestene et signal om nulltoleranse for seksuell trakassering, men uten å ødelegge den gode stemningen.

Illustrasjon fra kampanjen «The Saviour».

Med to av landets beste bartendere med på laget er det skapt seks unike drink-varianter av helt vanlig vann fra springen. Hver og én av disse har fått et særegent tema gjennom garnityr og ingredienser, og blitt portrettert, stilet og fotografert.

Stortinget er innmeldt i Parat

Ikke Stortinget som institusjon, men et stort antall administrativt ansatte på Stortinget har meldt seg inn i Parat. Styret som består av seks tillitsvalgte, representerer alle de ulike yrkesgruppene som har sitt arbeid i og rundt nasjonalforsamlingen.

Stortingets administrasjon er organisert i syv avdelinger og 29 seksjoner. Det er Stortingets direktør som leder den administrative virksomheten og er sekretær for Stortingets presidentskap.

De ulike avdelingene på Stortinget er følgende:

- Konstitusjonell avdeling
- Eiendoms-, sikkerhets- og serviceavdelingen
- Forvaltningsavdelingen
- Kunnskaps- og dokumentasjonsavdelingen
- Internasjonal avdeling
- IT-avdelingen
- Kommunikasjonsavdelingen

Stortinget er opptatt av å tilgjengeliggjøre historiske arkiv. På Stortingets nettsider kan du derfor søke i stortingsforhandlingene tilbake til 1814, og det finnes et taleregister tilbake til 1857. Du kan lese mer på stortinget.no.

Nyheter på Parat24

Parat har nå samlet alle nyhetene på en side som du finner på parat24.com. På parat.com vil du som tidligere finne all annen informasjon om Parat.

Parat24 er underlagt Redaktørplakaten og Vær varsom-plakaten, i likhet med alle de fem ulike bladene som utgis av Parat. Alle disse bladene kan også leses elektronisk på den samme nyhetssiden.

Driftstilskudd

Underorganisasjoner og medlemsgrupper med tillitsvalgte kan søke Parat om driftstilskudd. Deler av kontingenten tilbakeføres gjennom denne ordningen for å skape lokale aktiviteter. Fristen for å søke er 1. mars.

Søknadskjemaene finner du ved å logge inn på parat.com og «Min side».

Utdanningsstipend

Visste du at du som medlem i Parat kan få støtte til etter- og videreutdanning? Økende kompetansekrav og et nytt utdanningssystem stiller stadig større krav til dem som allerede er i arbeid. Parats utdanningsstipend er et økonomisk tilskudd til medlemmer som tar ansvar for sin egen utvikling gjennom etter- og videreutdanning.

Søknadsfristen for stipend er 1. april og 1. oktober hvert år. Søknadskjemaene finner du ved å logge inn på parat.com og «Min side».

Mer til stipend og kurs

Det blir mer penger til stipend og kurs i 2018 etter vedtak i Parats hovedstyre. I budsjettet for 2018 satses det mer på kursvirksomheten for tillitsvalgte, og det legges opp til mer penger til stipender. Dessuten skal det satses enda mer på vekst og verving.

Hovedstyret styrker også Parats streikefond med over syv millioner kroner, samtidig som man styrker organisasjonens frie egenkapital. – Det er viktig med handlefrihet til å styre mot de mest optimale løsningene til beste for Parats medlemmer, heter det i uttalelsen fra hovedstyret.

Parats regionutvalg (RU)

■ RU region Nord (Finnmark, Troms, Nordland):

Leder: Lars Raymond Holm, Luftfartstilsynet

E-post: Lrh@caa.no

Johanne Hagerupsen, Høgskolen i Harstad

E-post: johanne.hagerupsen@hih.no

Anne-Katrine Thomassen, Brønnøysundregisterne

E-post: akt@brreg.no

Tor-Fredrik Olsen, Finnmark Fylkeskommune

E-post: tor.fredrik.olsen@ffk.no

Åse Helen Andersen, Apotek 1 Hammerfest

E-post: aasehelande@hotmail.com

Terje Grytdal Roland, Nord-Troms Tingrett, UNG-representant

E-post: terje.grytdal.roland@domstol.no

■ RU region Midt (Nord- og Sør Trøndelag, Møre og Romsdal):

Leder, Jannike Hanssen, Statens vegvesen

E-post: Jannike.hanssen@vegvesen.no

Morten Mørch, NTNU

E-post: Morten.morch@ntnu.no

Siri Finseth, Helse Nord-Trøndelag

E-post: Sirs.finseth@helse-nordtrondelag.no

Grete Kambuås, Boots Apotek

E-post: gretkam@online.no

Marit Holstad Aarsæther, Høgskolen i Volda

E-post: maritaa@hivolda.no

Mona Nerland, Politiet i Molde, UNG-representant

E-post: mona.nerland@politiet.no

■ RU region Øst

(Østfold, Hedmark, Oppland, Oslo og Akershus):

Leder: Hilde Margrete Bjørklund - Cappelen Damm AS

E-post: hilde.bjorklund@cappelendamm.no

Bente Iren Tollefsen Moen - Statens Pensjonskasse

E-post: bente.iren.moen@spk.no

Stein Grindheim - SAS Ground Handling

E-post: stein.grindheim@sas.no

Ronny Kjønso - Asko Øst

E-post: ronny.kjonso@asko.no

Anja P. Ahlstrøm – NIBIO

E-post: Anja.Ahlstrom@nibio.no

Hans Andreas Bøhmer, Securitas i Oslo, UNG-representant

E-post: hanboh@gmail.com

■ RU region vest (Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane):

Leder: Rune Skaar, Bergen kommune

E-post: rune.skaar@bergen.kommune.no

Vidar Alfei, NAV Økonomitjeneste

E-post: vidar.alfei@nav.no

Hege Solbakken Sæbø, Stavanger Aftenblad AS

E-post: hege.solbakken.saebo@aftenbladet.no

Wibecke Soraas Onarheim, Gulating lagmannsrett

E-post: wibecke.soraas.onarheim@domstol.no

Gro Nondal Buvik, Sognekraft AS

E-post: gro.nondal.buvik@sognekraft.no

Erik Andreassen, Gate gourmet i Bergen, UNG-representant

E-post: eandreassen@gategourmet.com

■ RU region Sør (Aust- og Vest Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud):

Leder: Ragnhild Negård – NAV

E-post: ragnhild.negard@nav.no

Nina Ødegård – Høgskolen i Buskerud og Vestfold

E-post: Nina.Odegard@hvb.no

Cecilie Holt, NAV

E-post: cecilie.holt@nav.no

John-Inge Nerland – Fylkesmannen i Buskerud

E-post: fmbujin@fylkesmannen.no

Anne Britt Skomedal, Vitusapotek Elefantens Kristiansand

E-post: annebritt1962@hotmail.com

Lahvry Helene Fürst Bright, UNG-representant

E-post: lahvry@hotmail.com

Spørsmål til juridisk og forhandlingsavdelingen i Parat

Vi som gir svar i denne utgaven av Parat er:

*Thore Selstad Halvorsen
Forhandler*

*Maren Hestenes Merli
Advokat*

*Lene Liknes Hansen
Advokat*

*Bjørn Are Sæther
Rådgiver*

*Renate Messel Hegre
Forhandler*

*Thore Eithun Helland
Advokat*

Har du spørsmål til juristene eller til forhandlingsavdelingen, kan du sende spørsmålene til trygve.bergsland@parat.com. Vi hjelper deg som medlem med alle typer problemstillinger knyttet til arbeidsforhold og tolkning av avtaleverket. Du kan også ta kontakt med oss når det er behov for skriftlig og muntlig rådgivning i forbindelse med omorganisering, nedbemanningsprosesser, ferie, arbeidstidsordninger, trygdespørsmål og lignende.

Tidsberegning av pappaperm

Jeg jobber skift og skal ut i pappaperm. I den forbindelse har jeg en diskusjon med min arbeidsgiver om hvor mange dager jeg kan være borte. Når jeg snakker med NAV, sier de at de betaler mandag til fredag i 10 uker. Det blir jo 50 arbeidsdager (mange jobber jo kun mandag til fredag). Min

arbeidsgiver sier likevel at jeg ikke kan få permisjon på 50 arbeidsdager da jeg jobber skift. Er det riktig? Jeg mener jeg må kunne legge min pappaperm kun på de dager jeg skal jobbe?

Joakim

Svar: Her har nok arbeidsgiver rett. Loven gir deg en fedrekvote på 10 uker. I utgangspunktet er det en sammenhengende periode på 10 uker, og fedrekvoten måles ikke i antall effektive arbeidsdager.

Thore S Halvorsen

Krav på attest

For et år siden sa jeg opp jobben for å dra på jordomseiling. Sjefen min synes dette var tullte og var sur og muggen hele oppsigelsestiden min. Jeg ba derfor ikke om attest, men nå er jeg tilbake fra seilturen og vil søke ny jobb. Kan jeg kreve attest fra tidligere arbeidsgiver så lenge i ettertid?

Asle

Svar: Etter arbeidsmiljølovens bestemmelser har du rett på attest dersom du har fratrudd etter lovlig oppsigelse. Attesten skal inneholde opplysninger om arbeidstakers navn, fødselsdato, hva arbeidet har bestått i, og om arbeidsforholdets varighet.

Du har i utgangspunktet ikke noe krav på at arbeidsgiver gir deg en «god» attest, men dersom det er vanlig i bedriften at det gis en mer utførlig attest, har du rett til å kreve dette. Arbeidsmiljøloven setter ingen frister for når kravet om attest må fremsettes. Du kan derfor kreve dette nå, også ett år etter at du sa opp jobben.

Maren

Signert dårlig arbeidsavtale

Jeg har signert en arbeidsavtale som gir meg dårligere rettigheter enn rettighetene som er regulert i arbeidsmiljøloven. Arbeidsgiver sier dette er min egen feil, og at jeg uansett må forholde meg til avtalen. Er dette riktig?

Bettina

Svar: Nei, dette er nok ikke helt riktig. Arbeidsmiljøloven kan som hovedregel ikke fravikes til ugunst for arbeidstaker. Eventuelle fravik til ugunst for arbeidstaker kan bare gjøres der dette er særskilt fastsatt. Det er ingenting i veien for at arbeidstakerne gis bedre vilkår enn lovens minimumsbestemmelser.

Lene

Jeg jobber dagtid på skole i en kommune. FAU hadde møte på skolen en kveld og trengte hjelp med en kopimaskin. Rektor ringte meg siden jeg er den som bor nærmest skolen, og spurte om jeg kunne ta en tur innom skolen og hjelpe til med kopimaskinen, og at jeg kunne skrive overtid på dette. Jeg gjorde som rektor ba om, og brukte vel ca. en halv time inkludert kjøring til og fra skolen. Hvor mye kan jeg skrive som overtid, er det noe mer enn en halv time?

Cecilie

Svar: I henhold til hovedtariffavtalen for kommunene (KS) har du krav på minimum to timer overtid siden overtidsarbeidet ikke fant sted umiddelbart etter din ordinære arbeidstid.

Bjørn Are

Fri og helligdager

Jeg jobber som apotektekniker på et apotek i Oslo. Min arbeidsturnus er lagt opp slik at jeg har fri annen hver torsdag. Dersom 1. mai, eller en annen hellig- eller høytidsdag, faller på min oppsatte fridag, er det da riktig at jeg ikke har rett til å få denne fridagen igjen?

Hilde

Svar: Ja, det er riktig. Arbeidstaker har ikke rett på en ny fridag dersom denne faller på en hellig- eller høytidsdag. Det samme gjelder også dersom arbeidstaker er fraværende på sin fridag på grunn av sykdom eller ferie. I motsatt fall, der arbeidstaker ikke har opparbeidet tid til fridag fordi det inntreffer hellig- og høytidsdager, man er syk eller har ferie i opparbeidelsestiden, skal arbeidstaker likevel ha sin oppsatte fridag.

Renate

Bestemmelser om båndtvang

Jeg har en sjelden hunderase, Norrbottenpets, som jeg er veldig stolt av. Nå er denne hunden ikke spesielt glad i å gå i bånd når jeg lufter den. Derfor har jeg lært den opp til å lyde meg ved at jeg plystrer og gir tegn med hånden. Jeg har full kontroll i alle situasjoner. En vanskelig nabo har sagt at jeg likevel må ha hunden min i bånd, iallfall om sommeren. Jeg har svart ham at det ikke er nødvendig for oss som er erfarne hundeeiere med kontroll over dyret. Jeg vil gjerne få bekreftet at jeg har rett.

Robert

Svar: Det rettslige utgangspunktet er hunde-loven, der det heter at i perioden 1. april til og med 20. august skal en hund bli holdt i bånd eller være inngjerdet eller innstengt på forsvarlig måte. Andre deler av året kan hunden som hovedregel løpe fritt, men en kommune kan gjennom forskrift regulere båndtvangen. Blant annet kan det kreves at hunden holdes i bånd i boligområder, ved skoler og barnehager. Båndtvangen skal likevel ikke være unødvendig. Det skal tas hensyn til at de som ønsker å ha løs hund, blir tatt hensyn til i tilstrekkelig grad; og det er gjort unntak blant annet for dresserte hunder for å gjete dyr, for polititjeneste eller for redningstjeneste. Det samme gjelder bruk av hund under jakt.

I lov eller forskrift er det ikke gjort særlig unntak for hundeeiere med god kontroll. Som andre hundeeiere må du nok rette deg etter de bestemmelser som gjelder.

Thore E Helland

						GRESK FERIE-ØY	TÆL TEVLING		PER-SONER	TRA-FIKK-ÅRER		
				INSEKT-PRODUKT								
				SYND-FLOD							DIF-TONG	
											KIKKET	
				DES-SERT					FOND			
ÅLREIT					PENGER							
						NØTT KONJ.						
DRIK-KEN		SIFRE	TYNT BEBYGD	IKKE OPP LEDELSE	SKØYER-STREK				FRA			
SOL-DATER												
KAN TAKT VÆRE						FANGE		DEKADE KRITA				
KUJON-AKTIG				BRYGGE DISKU-SJONER		DYP-VANN-S-FISK	MERKE JØKEL					
					SLÅR OKSI-DERER							
TIDL. NAVN PÅ IRAN				ARBEIDS-FRAKKER PLATE				FJERN-SYN	VER-SJON			
PRON.		SLAPPE AV VERDENS-DEL						TIME				
MÅL-VAKT					NATUR-FIBER	FILM-SJOKO-LADE	BERG-RYGG SKJOLD					
GÅRDS-PLASS			1/10 METER									
GLOSE			TØRR			KV.-NAVN						
KAOS TAU			HELLIG-DOM		VERN	INDI-ANER KRAFT						
			KAN PERSON VÆRE					= NORGE ELV				
BE-SVÆR-ER					PEKE UT I LEK			SPISTE				

MINI KRYSSORD

1	2	3	4	5	6	7
8						
9						
	■		10		■	
		■	■	■	11	■
12	13	14	15		■	16
17					■	
18					■	19
20		■		21		

Vannrett

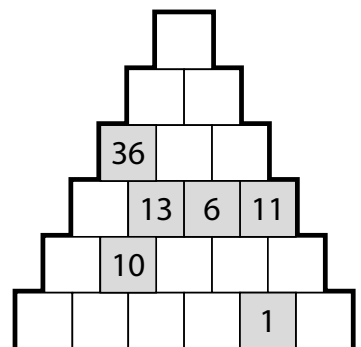
- Slette
- Skole
- Bemann
- Stemme
- Noe leskende kaldt
- Prærie
- Stille
- Sveller
- Tæl
- Fase
- Guttenavn

Loddrett

- Obstruktøren
- Skli
- By i Finland
- Aristokrati
- Flettverk
- Gammelt mobiltelefon-system
- Besitter
- Berømme
- Panel
- Europeisk land
- Hylle
- Halvt snes

TALL PYRAMIDEN

Alle feltene skal fylles med tall. Noen tall er fylt inn på forhånd, og dette utgjør summen av tallene i de to feltene under. Du må sette inn begge tallene i de to tilstøtende feltene for å finne tallet i feltet over, og motsatt, du finner tallet i et felt ved å trekke tallet i feltet ved siden av fra tallet i feltet over.

Løsningen på kryssordet i medlemsbladet Parat nummer. 5 – 2017 var: «DET ER MORO MED DANS OG SPEL». Den heldige vinneren er: Dordi Danielsson, Hell. Frist for å sende inn løsning på neste kryssord er: 28. mai 2018.

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten som e-post til trygve.bergslund@parat.com eller ordinær post til: Parat, Postboks 9029, Grønland, 0133 Oslo

Husk å merke e-posten/konvolutten «Kryssord 1/2018». Husk også å skrive på ditt eget navn og adresse.

Premie: Elvang Latitude alpaka-pledd av 50 prosent alpakkauil, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Løsning:

Navn:

Adresse:

SUDOKU

	7	3		8			5	9
	1	4		3	7		2	8
2			5		1		3	
8		2	1			4		
	4	7	6			3	1	
	3		4		5			7
	2	1	7	5			6	
				4		9		
	9	8			6	5		2

Lett © Bulls

	4	2		8			5	1
			5			6		
5		9		6		4	8	
		6	1			8		9
		4		5			2	
9			4					
4							6	
		1		3	5	2		
		5			6		9	

Middels © Bulls

4	9			5		3		
						1		6
8		6		9	7	4		5
				7				
5					4	3		
			1		3			
	7			3	1	5		
6	3			5		7		
					8			

Vanskelig © Bulls

G	A	D	R	E	M	M	O	S	T	D	I	M	P	H
T	N	Y	G	I	E	O	S	H	M	K	G	E	S	R
L	K	I	L	N	R	T	T	E	V	E	R	K	E	E
E	S	P	D	E	I	U	S	A	N	L	N	S	E	T
N	S	E	A	N	R	R	S	J	E	E	T	I	E	O
H	P	N	B	D	E	I	E	B	Ø	B	B	T	S	M
T	E	Å	K	I	K	L	R	T	E	U	A	S	K	S
E	K	V	B	U	O	O	D	L	S	L	L	E	A	E
R	K	L	N	Y	D	G	Ø	N	M	I	K	K	P	L
A	A	S	I	E	G	P	A	U	U	U	S	U	A	K
G	T	E	R	N	N	G	D	S	V	F	E	K	D	E
R	S	T	E	H	E	I	E	E	S	Ø	Y	S	E	E
A	E	T	N	S	S	T	R	A	J	Ø	A	N	D	D
M	A	M	B	T	Ø	T	R	K	I	I	T	T	R	E

KRYSS OG TVERS

Finn alle ordene. Ordene kan stå vannrett, loddrett eller diagonalt, og kan ofte stå skrevet baklengs.

BIOGASS
EKSISTERING
ESKAPADE
KLESMOTE
KLINET
KUVERT
KVASIKUNST
MARGARETH

MIDTSOMMERDAG
NYFUNDLENDING
PÅBYGGE
PERLEBRODERT
RESTBELØP
SJØULK
TALMUDIST

PARATS TRENINGSSIDE MED HJERNETRIM

Sender du oss løsningen på alle oppgavene på denne siden, er du med i trekningen av en Elvang Latitude alpaka-pledd av 50 prosent alpakaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Frist for å sende inn løsningen er 28. mai 2018.

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten på e-post til trygve.bergsland@parat.com, eller ordinær post til: Parat, postboks 9029 Grønland, 0133 Oslo. Husk å merke e-posten/konvolutten «Hjernetrim 1/2018». Vinneren av hjernetrim i 5/2017 er Werner Hålien, Gan.

Ordplunder

Bokstavene i ordet under har blandet seg litt. Kan du finne fram til riktig ord ved å plassere bokstavene i riktig rekkefølge i de hvite feltene?

Den grå teksten på siden gir deg noen hint. Skjul teksten om du ikke vil ha hjelp.

N E B V E E O T H

FYLL INN ORDET:

--	--	--	--	--	--	--	--	--

NOEN SMÅ HINT

- Ordet starter med bokstaven B
- En tysker
- En av musikkhistoriens største

Arbeidstid som Parats flaggsak i 2018

Den årlige flaggsaken er viktig for Parat. Hensikten med den er å øke kunnskapen om temaet blant medlemmer, tillitsvalgte, ansatte og i arbeidslivet for øvrig. Årets flaggsak i Parat er Arbeidstid. I fjor, og året før det, var flaggsaken «Verdien av et organisert arbeidsliv». Her er det en sammenheng.

Gode arbeidstidsbestemmelser er sentrale i tariffavtalene. Særlig er det tilfelle når bestemmelser i arbeidsmiljøloven åpner for mer fleksibilitet i arbeidsgivers favør. Arbeidsmiljøloven, som skal verne arbeidstakere mot belastninger som kan være til fare for helsen, er i stadig endring, slik den bør være når arbeidslivet er i hyppig endring. Det som var viktige vernebestemmelser for noen tiår siden, kan som følge av utvikling og ny teknologi være mindre relevant i dag. På den andre siden kan det være ny utvikling som tilsier at andre vernebestemmelser bør komme til.

Parat mener vi må være åpne for å se på om dagens arbeidstidsbestemmelser er riktige. Vi legger imidlertid et avgjørende premiss i bunnen for dette. Eventuelle endringer må være basert på kunnskap og dermed trygghet for at endringene ikke går ut over arbeidstakernes helse. Dette er særdeles viktig når det gjelder arbeidstidsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven, som ofte er det eneste vernet uorganiserte arbeidstakere har.

I arbeidsmiljøloven er det anledning for arbeidstakerorganisasjoner med innstillingsrett å inngå tariffavtale med arbeidsgiver om avvikende arbeidstidsordninger. Forutsetningen er altså kollektivet og at arbeidstakerorganisasjonen godkjenner at det som avtales er greit.

Disse reglene er ikke en «gave» til, eller en «særbehandling» av arbeidstakerorganisasjonene, slik noen aktører argumenterer for. Lovens åpning til å avtale ulike unntak er et uttrykk for en balanse med tanke på styrkeforholdet mellom partene. Å gjøre dette til sak mellom arbeidsgiver og den enkelte arbeidstaker vil være galskap, nettopp på grunn av den ubalanserte maktposisjonen mellom disse.

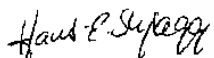
Arbeidstidsreguleringen bidrar dessuten til å bygge opp under det organiserte arbeidsliv, noe som forhåpentlig fortsatt er ønsket politikk fra myndighetenes side.

Det synes å være en bred enighet om at den norske arbeidslivsmodellen er avgjørende for vårt gode arbeidsliv. Både dagens regjering, opposisjonen, tidligere regjeringer, forskningsinstitusjoner, arbeidstakere og arbeidsgivere påpeker dette i ulike sammenhenger. Likevel sås det stadig tvil fra dagens regjering om de virkelig forstår hva den viktigste forutsetningen for dette er, nemlig et organisert arbeidsliv.

Når dagens regjering i sin nylige regjeringserklæring på den ene siden skriver at de «... vil videreutvikle det beste i den norske modellen og mener det er en konkurransefordel for Norge med et likestilt og inkluderende arbeidsliv med høy organisasjonsgrad», mens de i neste avsnitt åpenbart har behov for å si at de «... anerkjenner at mange arbeidstakere velger å være uorganisert», ja, da er det vanskelig å vite helt hva vi skal tro på.

Ansvar for å styrke organisasjonsgraden i Norge ligger på alles skuldre, mest av alt oss selv. Vi tar det på aller høyeste alvor og gjør mye nå for å få det til. Et felles prosjekt mellom YS, LO, Unio og Akademikerne er et uttrykk for dette. Til grunn for dette prosjektet ligger det en erkjennelse av at vi må løfte sammen for å øke organisasjonsgraden i Norge. På vårt nivå er et samarbeidsprosjekt mellom Negotia, Finansforbundet, Delta og Parat er et annet uttrykk for det samme.

Grunnlaget for dette samarbeidet er at vi ikke er godt nok rustet til å møte de endringene som har skjedd og som vil fortsette fremover i arbeidslivet. Vi møter nye og endrede forventninger fra eksisterende medlemmer, og vi må endre oss for å tiltrekke oss flere uorganiserte.

Hans-Erik Skjæggerud
Leder i Parat

Facebook: facebook.com/HansErikSkj/
Twitter: @Skjæggerud

Foto: Trygve Bergslund

Parat med egen kleskolleksjon

Parat har valgt ut et lite utvalg kvalitetsklær. Medlemmer og tillitsvalgte kan bestille klærne i parat.shop.idegroup.no og betaler kun vår innkjøpspris.

Parat betyr at vi alltid står klar, uansett når du trenger hjelp. Et enkelt norsk ord som er tydelig i sitt budskap og som har fått Språkrådets pris for nettopp dette.

Fargen er oransje, som gir varme og som signaliserer glede, bevegelse og nytelse. Oransje virker oppløftende og den jager triste tanker på dør. Oransje stimulerer også til aktivitet, nysgjerrighet og kreativitet.

Skalljakke for vår og sommer. Vind- og vannavvisende i dame og herrestørrelse
555 kroner *

Hettgenser i økologisk bomull, leveres i dame og herrestørrelse
379 kroner *

T-shirt i økologisk bomull, leveres i dame og herrestørrelse
149 kroner *

Liten sekk, 17 liter
185 kroner *

Kabinkoffert 37 liter
Lett og solid koffert med fire hjul
1370 kroner *

* Frakt kommer i tillegg.

Bestill depositumskonto på nett

Har du planer om å leie ut deler av huset eller har du en leilighet for utleie? Da er det smart å sette opp en depositumskonto som sikkerhet for leieforholdet. Nå kan du ordne dette enkelt på nett – verken leietager eller du trenger å møte opp i banken. Les mer på gjensidigebank.no

parat

Gjensidige